

605

55,786-133

**РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА**

7 ЛІПЕНЬ 1955г.

Выступленне Дзяржаўнага народнага хору БССР пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларускай ССР Г. І. Цітовіча.
Фото Ул. Кітаса

Хацела маці мяне замуж аддаці

(Беларуская народная песня)

Запіс і апрацоўка Г. І. ЦІТОВІЧА.

Ой, хацела-ж мяне маці
Ды за першага аддаць,
А той, первы, первы няверны,
Ой, не аддай мяне, маць. } 2 разы

Ой, хацела мяне маці,
Ды за другога аддаць,
А той, другі, ходзіць да падругі,
Ой, не аддай мяне маць. } 2 разы

Ой, хацела мяне маці,
Ды за трэцяга аддаць,
А той, трэці, як у полі вецер,
Ой, не аддай мяне, маць. } 2 разы

Ой, хацела мяне маці
За чацвёртага аддаць,
А той, чацвёрты, ні жывы, ні мёртвы,
Ой, не аддай мяне, маць. } 2 разы

Ой, хацела мяне маці
Ды за пятага аддаць,
А той, пяты, п'яніца пракляты;
Ой, не аддай мяне, маць. } 2 разы

Ой, хацела мяне маці
Ды за шостага аддаць,
А той, шосты, малы не дарослы,
Ой, не аддай мяне, маць. } 2 разы

Ой, хацела мяне маці
Ды за сёмага аддаць,
А той, сёмы, прыгожы ды вясёлы:
Ён не схацеў мяне ўзяць. } 2 разы

На першай старонцы вкладки: лепшы муляр Мінскага буд-
трэста № 3 Мар'я Кулік. Фото В. Лупейкі (БелТА).

На чацвёртай старонцы вкладки: «Лета», фотазюнд
Ф. Чаховіча,

ММ. 78

Адна

Ой, ха-це-ла-ж мя-не ма-ці ды за пер-ша-га ад-даць,
Падгласак:
А той, пер-вы, пер-вы не-вер-ны ой, не ад-дай мя-не, маць,
Усе алаты:

Хор А той, пер-вы, пер-вы не-вер-ны: ой, не ад-дай мя-не,
1-6 7.
маць. Адна Адна
2. Ой, ха-ц-ла-ж мя-не ма-ці ды за 7. Ой, ха-це-ла-ж мя-не ма-ці ды за
Падгласак:
А той, сё-мы, пры-го-жы ды вя-сё-лы:
Усе алаты:
сё-ма-га ад-даць,
Падгласак:
ўзяць, мя-не ўзяць.
Хор с.
ён не сха-цеў мя-не ўзяць, ён не сха-цеў мя-не ўзяць.

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

Пролетары ўсіх краін, еднайцеся!

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

№ 7

ГОД ВЫДАННЯ
ТРЫЦЦАЦЬ ПЕРШЫ

ЛІПЕНЬ 1955

На будаўніцтве 36-кватэрнага жылога дома ў Віцебску працуе брыгада тынкоўшчыкаў Васіля Клімовіча. Члены брыгады выконваюць сваю норму на 125—130 прац. штомесяц. На здымку: тынкоўшчыцы брыгады Мар'я Сінцова і Ганна Калітуха
Фото П. Нікіціна

КОНТРОЛЬ БИ
ЭКЗ

Голас маці ўсяго свету

НЯМА на свеце любові, мацнейшай за любоў маці да сваіх дзяцей. З першага дня нараджэння малога толькі адна яна ўмее запомніць абрысы яго тварыка. Па нейкіх, толькі ёй вядомых, прыкметах змога адрозніць у першы дзень жыцця сваё дзіця ад многіх іншых. Якая маці не згодзіцца лепш перахварэць сама, калі яе дзіця захварэе? Якая маці не заслоніць грудзмі сваё дзіця ў час небяспекі?

А небяспека навісла над мільёнамі дзяцей свету. Мір зноў пастаўлены пад пагрозу. Імперыялісты Злучаных Штатаў Амерыкі, Англіі, Францыі і іншых заходнееўрапейскіх краін рыхтуюць новую вайну. Мінутая жорсткая вайна прынесла сіротства мільёнам дзяцей. Ці можа ў такі час хоць адна маці быць спакойнай?

Не, ніколі, ніводнай хвіліны.

Добра ўсведамляючы ўсю глыбіню пагрозы вайны, маці многіх краін свету еднаюць свае сілы ў барацьбе за мір. Яны ўсё больш і больш разумеюць, што толькі трывалы і моцны мір можа здзейсніць іх мары аб дзіцячым шчасці.

У ліпені на Сусветным кангрэсе маці ў Швейцарыі сустрэнуцца жанчыны многіх краін свету. Розныя па ўзросту і маёмаснаму становішчу, розныя па нацыянальнасці і колеру скуры, але аднолькавыя ў сваім імкненні адстаяць мір, выказаць свае самыя хваляючыя думкі і пачуцці, жанчыны-маці знойдуць адзіную мову — мову міру і дружбы, мову бясстрашных сэрцаў, любові і пяшчоты да дзяцей.

На кангрэсе сустрэнуцца маці, якія не забылі бедстваў вайны, перажылі жахі бамбардыровак; маці забітых, расстраляных, палонных; маці, чым сынам пагражае звыштэрміновая служба і адпраўка ў якасці салдат у іншыя краіны; маці, дзеці якіх галадаюць і не наведваюць школы. Вайна пагражае і тым жанчынам, якія з хваляваннем і шчасцем чакаюць свайго першынца, і мільёнам маці, якія з любоўю і трывогай схіляюцца над калыскамі малых.

Ад свайго імя і ад імя сваіх дзяцей яны патрабуюць, каб ніколі не паўтарыліся жахі вайны. Да голасу маці далучаюцца галасы сірот, страціўшых на вайне сваіх бацькоў.

2 — Я — вучаніца шостага класа — разумею, што

такое вайна. Вайна адабрала ў мяне бацьку. І не толькі ў мяне. Многія дзеці, такія-ж як і я, таксама не ведаюць сваіх бацькоў і ніколі не пазнаюць бацькоўскай ласкі, — піша ў часопіс Ларыса Леановіч з Магілёва.

Мы, савецкія жанчыны, не жадаем, каб лёс Ларысы напаткаў іншых дзяцей. Мы працягваем рукі дружбы жанчынам усіх краін і заклікаем іх усімі сіламі, кожным днём свайго жыцця змагацца супроць злачынных планаў падрыхтоўкі новай вайны. Мы ведаем, што барацьба гэтая суровая і цяжкая. Але нас мільёны, і калі мы ўсе настойліва будзем патрабаваць міру, — мір пераможа вайну.

Маці В'етнама і Карэі паведамаць удзельніцам кангрэса пра страшэннае гора, перажытае іх народамі, пра разбурэнні, пра мільёны загінуўшых жыццяў, пра маці, якія страцілі сваіх дзяцей, пра дзяцей, якія страцілі бацькоў.

Жанчыны Японіі раскажуць кангрэсу пра бікінскіх рыбакоў, якія пакутуюць ад уздзеяння вадароднай бомбы, скінутай амерыканцамі. Аб сляпой жорсткасці атамнай бомбы напамінаюць кожнай маці Хірасіма і Нагасакі, дзе знішчаны сотні тысяч людзей.

Пасланніцы капіталістычных і каланіяльных краін будуць жорстка дакараць свае ўрады за гора і пакуты, якія церпяць мільёны дзяцей. На ўвесь свет яны заявяць, што 550 мільёнаў дзяцей (больш паловы дзяцей зямнога шара) не атрымліваюць ніякай адукацыі, што мільёны дзяцей эксплуатаюцца ў прамысловасці і сельскай гаспадарцы, што ходзяць яны босыя, распранутыя і галодныя, хварэюць на сухоты, трахому, параліч.

Свяшчэнны абавязак маці — абараніць дзяцей ад голаду, холаду, жабрацтва, хваробы і вайны. Свяшчэнны абавязак маці — няспынна змагацца за светлую будучыню сваіх сыноў і дачок.

Усе дзеці, чорныя і белыя, хочуць есці, піць, вучыцца, хочуць жыць, а не гінуць. Але ўсяго гэтага іх пазбаўляюць агрэсары, каб больш сродкаў пайшло на падрыхтоўку атамнай вайны. Імперыялістычным забойцам мала таго, што мінулая вайна асіраціла 40 мільёнаў дзяцей, яны прагнуць новай бойні, новых ахвяр.

Каб жыццё гэтых малышоў і іх равеснікаў праходзіла радасна і шчасліва, каб не азмрочылася хмарами вайны, маці ўсімі сіламі будуць змагацца за мір. На здымку: выхаванцы дзіцячага сада Лошыцкай плодагароднінай даследчай станцыі ў садзе на прагулцы.

Фото П. Нікіціна

Аляксандр ШАРАПАЎ

ВОБЛІК СВАБОДЫ

Ад розных нацый і плямён
Зышоўся круг шматлікі.
Праз акіян нясла паклон
Яна Маскве вялікай.

Яе дабіліся паслаць
Работніцы Н'ю-Йорка;
Прасілі свету раскажаць
Аб іх нядолі горкай.

З гарачай верай ў лепшы лёс,
У порце ранкам снім
Яна рассталася без слёз
З сваім падлеткам-сынам.

За праўду бацька ўзят ў Сінг-Сінг*),
Ён ад сям'і далёка,
А дзесяцігадовы сын
Знайшоў работу ў доках.

За мужа боль, за сына страх
У шлях нясла далёкі.
З дачкой маленькай на руках
Ішла ў людскім патоку.

Ішлі сяброўкі з ёю ў рад.
Іх развітанне сора.
І вось — абдымкі і пагляд
Даўгі на дымны горад...

Чужы і родны для яе,
Відаць ён з парахода, —
Вялікі, змрочны паўстае
Са статуяй свабоды.

Пад бронзавым вянком, ля хмар,
З пагардай беспрычиннай,
Убачыла свабоды твар
Упершыню жанчына.

«Свабода»... Зганьбілі даўно
Святое слова гэта,
Якой насмешкаю яно
Гучыць над цэлым светам.

У вуснах брудных махляроў,
На лад амерыканскі
З ім жыць у дружбе век гатоў
І біржавік і гангстэр;

З ім можна гнуць рабоў урог;
Пад гіканне і свісты
З ім паліцэйскія ў астрог
Вядуць антыфашыста;

З ім землі ўшчэнт спапелены
Пад яснай сінявою,
Ды з ім падпальшчыкам вайны
Заліць-бы свет крывёю.

Асіраціўшая дзяцей
Бяспраўных Вілі Макгі,
За акіян людскіх смярцей
Узнесла ўгору факел,

Каб багаццем, толькі ім,
Плыло ракой багацтва —
У жаночым вобліку тваім
Злачынства й святатацтва.

Мо' там... Каля масіўных ног
Пясчынкою маюю

Яе сын змогся і знямог
Пад ношаю цяжкаю.

І ўсё, што ў сэрцы, проста з дна,
Паўстала болей вострым —
Перадала сябрам яна,
Заакіянскім сёстрам.

Ім, што ратуе барацьбой
Свет ад кровапраліцця,
Дзіця ўздымае над сабой:
— Яго абараніце!

І грывнуў зал: «Не быць вайне!»
Шугнула ў зале бурай.
Гнеў мацярынскі палымнеў
Вачамі Ібаруры.

— За мір! За радасць для дзяцей!
За шчасце маладосці!
І вось раптоўна між гасцей
Вайсковы ўзняўся хтосьці.

Адразу мацеры пагляд
Святлее, заспакоен.
Дзіця на рукі браў салдат,
Совецкі прасты воін.

Надзею ў ім убачыў зал
І міру воблік яркі, —
Такім ён стаў на п'едэстал
У Берліне, у Трэптоў-Парку.

Такім запомніцца ў вяках
Па ўсёй зямлі народам
Баец з дзяўчынкай на руках,
Як светлы гімн Свабоды!

*) Сінг-Сінг — турма ў штаце
Н'ю-Йорка.

Пераклаў з рускай мовы
Антон БЯЛЕВІЧ

Прадстаўніцы краін народнай дэмакратыі, Кітайскай Народнай Рэспублікі раскажуць пра новае, радаснае жыццё, пра звонкія песні, пра радасную ўсмішку маленькіх грамадзян.

Дэлегаткі даведаюцца пра нашу краіну, дзе радасны дзіцячы смех чуюцца ў школе, на беразе рэчкі і мора, у санаторыі і піонерскім лагеры, у дзіцячым садзе і яслях — усюды, дзе жывуць дзеці шчаслівай савецкай краіны.

Савецкая краіна аддае дзецям усё, каб у іх было поўнае радасці дзяцінства.

Прадстаўніца нашай Беларускай рэспублікі паведаміць кангрэсу, што многія сіроты, бацькі якіх загінулі ў час мінулай вайны, выходзяцца ў 258 дзіцячых дамах. Радзіма паклапацілася аб тым, каб усе выхаванцы былі добра апрануты і накормлены, каб вучыліся, набывалі веды, любімую прафесію. Многія выхаванцы дзіцячых дамоў атрымліваюць вышэйшую адукацыю. Выхаванкі восьмага дзіцячага дома гор. Мінска Валя Кандрацьева — зараз студэнтка універсітэта імя Ламаносава ў Маскве. Рая Дзяружына навучаецца ў Мінскім педінстытуце імя Горкага, Зіна Шупеня — у Мінскай кансерваторыі.

Прадстаўніцы нашай краіны азнаёмяць удзельніц кангрэса з тым, колькі сілы і працы паклалі савецкія людзі пры аднаўленні разбуранай вайной народнай гаспадаркі. Савецкія людзі не жадаюць ні слёз, ні гора, ні смерці працоўным Амерыкі і Англіі, Францыі і Заходняй Германіі, народам іншых краін. Мы жадаем усім шчасця і заклікаем за яго змагацца.

Жанчыны складаюць палову чалавецтва. У іх сэрцах гарыць нязгасны агонь вялікай любові да дзяцей — будучыні чалавецтва.

Кангрэс дапаможа жанчынам краін рознай соцыяльнай сістэмы яшчэ глыбей пазнаць самыя затоеныя мары. Кангрэс дапаможа яшчэ шчыльней аб'єднаць мільёны маці, якія стануць непераадольнай сілай на шляху падпальшчыкаў атамнай вайны.

Аб сілу і магутнасць маці, усіх добрасумленных людзей свету, усіх барацьбітоў за мір разаб'юцца мутныя хвалі агрэсіі.

У народаў свету ёсць усе магчымасці адстаяць мір на зямлі. Лагер міру, дэмакратыі і соцыялізма — мацнейшы за лагер агрэсараў. Ён еднае 900 мільёнаў чалавек.

Кангрэс маці ў абарону дзяцей супроць вайны, за разбраенне і дружбу паміж народамі з'явіцца вялікай сілай супроць тых, хто імкнецца развязаць новую вайну.

Усе людзі добрай волі еднаюць свае сілы, каб любоўна, як садоўнік аберагае ад марозу любімае дрэўца, абараніць дзяцей ад вайны.

Няхай па ўсім свеце ляціць заклік удзельніц кангрэса да сумленных людзей — адстаяць мір! Толькі магутны рух пратэсту народаў здольны спыніць зарваўшыхся імперыялістаў, сарваць планы тых, хто жадае развязаць атамную вайну.

Жанчыны! Маці! Разам са сваімі мужамі, братамі адстаім мір!

МАГІЛЁЎСКІ шоўк

На фізкультурным парадзе, на вясёлым святочным вечары, ды і ў будзённым дзень на вуліцы вы ўбачыце мноства людзей у адзенні з прыгожага і дабротнага шоўку. Не жук-шоўкапрад — працавіты жыхар гарахага поўдня напраў з лісцяў тутавога дрэва гэтыя ніткі, што пераліваюцца ўсімі колерамі вясёлкі, радуячы вока кожнага чалавека, і асабліва цешаць сэрца патрабавальнай модніцы. Яны атрыманы фабрычным спосабам. Людзі навукі дабіліся таго, што шоўк робіцца са звычайнай драўніны. Праўда, завецца гэты шоўк штучным, але па сваіх якасцях амаль не ўступае натуральнаму. Вось такі шоўк і вырабляецца на магільёўскай фабрыцы імя Куйбышэва.

Шырокая цяністая алея з таполяў і клёнаў прыводзіць да фабрычных варот. Летні ветрык гоідаецца на галінках, блытаецца ў валасах дзяўчат, якія ганяюцца за мячом па прасторнай спартыўнай пляцоўцы, запаўняючы наваколле звонкім смехам. І хто ні праходзіць каля пляцоўкі, абавязкова азірнецца і палюбуецца жыццерадаснай мітуснёю дзяўчат. А бабінажніца Мар'я Галайда спыніцца на хвіліну і ветліва памахае ім рукой.

Дзяўчаты — навучэнцы фабрычнай школы ФЗН — добра ведаюць гэтую стройную ў постаці жанчыну з поўным чырвоначокім тварам. Яны бачылі яе партрэт на Дошцы гонару, сустракаліся з ёй у цэху. Прыпыніўшы вясёлую беганіну за мячом, яны вітаюць знатную бабінажніцу шматгалосным дружным хорам:

— Добры дзень, Мар'я Пахомаўна!

З фабрычнай школай ФЗН у Мар'і Галайда звязаны самыя цёплыя ўспаміны. Калісьці яна сама вучылася тут; на вялікім перапынку паміж урокамі выбягала на гэтую спартыўную пляцоўку, і мяч высока ўзлятаў у чыстае блакітнае неба.

Тады Мар'я бязмерна заздросціла людзям, якія ішлі на фабрыку: «Шчаслівыя, працуюць, прыносяць карысць, а тут колькі яшчэ патрэбна чакаць да заканчэння вучобы».

Але, нарэшце, прыйшоў дзень выпуску. Прыйшоў у кветках, у грымзе духавога аркестра, у гарачых словах прывітальных прамоў. На ўсё жыццё запомнілася яркая чырвань літараў транспаранта:

— З добрым прыбытцём, таварышы выпускнікі!

Фабрыка радасна сустракала маладое рабочае папаўненне.

Мар'я стала за бабінажную машыну. Срабрыстымі змейкамі збягалі з кулічоў, напрудзеных у прадзільным цэху, тонкія ніці і, праходзячы праз шматлікія дэталі, намотваліся на шпулі.

Дзяўчына была добра знаёма з бабінажнай машынай. Яе вывучалі ў школе ФЗН, разбіралі па вінціках. Убачыўшы, што некаторыя работніцы абслугоўваюць дзве секцыі машын, Мар'я таксама папрасіла:

— Дайце і мне дзве секцыі.

Начальнік цэха Уладзімір Львовіч Замскі спытаў:

— А ўпэўнены, што ўправіцеся? На дзве секцыі звычайна пераходзяць самыя спрактыкаваныя

работніцы, якія не месяц і не два працуюць у цэху.

Але Уладзімір Львовіч любіў смеласць, натхненне, ініцыятыву ў вытворчасці і згадзіўся на просьбу маладой работніцы.

Мар'я пачала абслугоўваць дзве секцыі... і ў першы-ж дзень разгубілася. У школе ФЗН даводзілася мець справу з адным, двума, у крайнім выпадку з трыма верацёнамі. Не было ніякай нормы выпрацоўкі. А тут — учотчыца з сшыткам у руках і цэлая серыя імклівых, няўмольных у сваім руху верацён. Не паспееш зняць адну намотаную шпулю і замяніць яе, як ужо наматалася другая, а на трэцім верацёне скончыўся куліч. Прайшло поўзмены, а ў сшытку ўчотчыцы не была зафіксавана і палова нормы.

Мар'я бегала ад аднаго верацёна да другога, ад хвалявання рабіла шмат лішніх рухаў, і таму справа ішла ўсё больш бязладна. «Як жа гэта так? Калі прыходзілі ў цэх з інструктарам школы ФЗН, працэс перамоткі здаваўся такім ясным, простым і зразумелым. Думалася, што і на трох секцыях можна справіцца».

Змрочнай ішла ў гэты дзень Мар'я са змены. Адмовілася нават ад запрашэння сваёй сяброўкі Лідзіі Шах паглядзець новы кінофільм у фабрычным клубе. Цяжар няўдачы каменем ляжаў на сэрцы. Няўжо пераацаніла свае сілы і веды?

Дома яна старанна прааналізавала сваю работу за змену. На вялікім аркушы паперы начарціла схему размяшчэння верацён, абдумала паслядоўнасць працэсаў, прыгадала ўсе свае хібы і памылкі.

Мар'я пачала прыходзіць у цэх за гадзіну да пачатку змены. Уважліва прыглядалася да работы лепшых бабінажніц. Паступова пачала разумець крыніцы сваіх памылак. А старэйшыя работніцы падбадзёрвалі:

— Было, што і ў нас не ладзілася. Галоўнае, працуй спакойна, упэўнена, рытмічна. Умей правільна выкарыстаць кожную секунду. У гэтым сакрэт поспехаў бабінажніцы.

Ад шчырых таварыскіх

Кантралёр аддзела тэхнічнага кантролю фабрыкі, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР С. Г. Кавалёва правярае якасць шоўку.

Фото Н. Сідарава

парад цяплей рабілася на сэрцы дзяўчыны. Яна ўпэўнена стана-вілася на сваё рабочае месца. Ве-рацёны ў яе секцыях прастойвалі ўсё менш і менш. А праз якія два тыдні Мар'ю лічылі ўжо нядрэннай бабінажніцай. Па яе прыкладу перайшла працаваць на дзве секцыі Лідзія Шах. Хутка вый-шлі ў рады перадавых і многія ін-шыя сяброўкі Мар'і па школе.

Але творчы непакой не пакідаў Мар'ю Галайда. Якасць шоўку за-лежала ад такой проста аперцыі, як завязванне вузла на шпуль. Пры транспартыроўцы шпуль у сартыровачны цэх вузлы развяз-валіся, ніткі абвісалі, павялічваю-чы адыходы. Гэты вузел не даваў спакою Мар'і. «Як-жа яго рабіць, каб ён быў трывалы і надзей-ны?» — думала яна.

Соцыялістычная вытворчасць тым і моцная, што творчыя пошу-кі ў ёй не з'яўляюцца здабыткам адзіночак. Бабінажніцы ў іншых брыгадах і зменах, вышукваючы па прыкладу Мар'і Галайда больш рацыянальныя прыёмы працы, за-думваліся і над «праблемай» вуз-ла. У той час, калі Мар'я займала-ся напружанымі пошукамі, па цэху разнеслася вестка, што дагэтуль зусім непрыкметная маладая ра-ботніца Уладзя Аношка ўжыла падвойны вузел завязвання ніткі. Гэты вузел поўнасцю гарантаваў ад развязвання ніткі на далейшых этапах апрацоўкі шоўку, змяншаў колькасць адыходаў, паляпшаў якасць прадукцыі.

Як ні крыўдна было Мар'і, што яе пошукі не далі выніку, яна па-дышла да Уладзі і гарача паціс-нула ёй руку:

— Ад усяго сэрца віншую! Ка-лі дазволіш, прыйду да цябе паву-чыцца.

Як жыватворны май распускае маладыя лісточкі на дрэве, так і натхнёная праца раскрывае твор-чыя здольнасці людзей, пракла-дае шляхі да новага, перадавога. З прапановай новых, найбольш прагрэсіўных прыёмаў працы вы-ступілі бабінажніцы Алена Івано-ва, Лідзія Шах, Ніна Зямцова. Ру-чаінікі творчай ініцыятывы зліва-ліся ў шырокі паток наватарства. Гэта дало магчымасць паскорыць рух верацён да 20 абаротаў у мі-нуту і выпускаць звыш задання сотні кілограмаў шоўку ў змену. А Мар'я Галайда, якая ў сваім поспеху бачыла поспех усяго ка-лектыву, нават не падумала, што яна сама з'явілася ініцыятарам магутнага руху наватараў.

А хваля творчасці захоплівала іншыя цэхі.

Калі на фабрыцы складалі тэм-нік рацыяналізацыі, то абмінулі сартыровачны цэх.

— Што ў іх рацыяналізаваць? Асаблівых механізмаў там няма.

Рабочыя Магілёўскай шоўкавай фабрыкі імя Куйбышэва за апошнія гады атрымалі каля 40000 квадратных метраў жылой плошчы. На здымку: новыя дамы для рабочых фабрыкі імя Куйбышэва па Пionерскай вуліцы.

Фото Ч. Мезіна
(Фотахроніка БелТА)

Сталы, цялежкі — вось і ўсё аб-сталяванне. Ды і працуюць адны жанчыны. Добра працуюць, бла-гога слова не скажаш. Але што гэта за рацыяналізатары, калі яны ніякага інструменту ў рукі не бра-лі, ніякіх чарцяжоў у вочы не ба-чылі.

І сапраўды, калі прыходзіш сюды з бабінажнага цэха з яго ня-спынным гулам перамотачных ма-шын, дзе трэба ледзь не крычаць, каб цябе пачулі, то здаецца, што трапіў у ціхую лабараторыю. Тут пануе мяккі поўзмрок. Людзі га-вораць шэптам. Сартыроўшчыцы схіліліся над рабочымі сталамі, асветленымі яркімі промнямі лямп. Лямпы зацненены чор-нымі абажурамі, каб святло трап-ляла толькі на шоўк. Сарты-роўшчыцы ўважліва аглядаюць шпуль, вызначаючы гатунковасць шоўку. Работа тонкая, адказная, складаная. Памылішся, не разгле-дзіш вытворчага дэфекту — вось і рэкламацыя ад тэкстыльнай фаб-рыкі, сорама цэху, непрыемнасць усяму прадпрыемству.

Каштоўная думка часам прыхо-дзіць зусім нечакана. У сартыро-вачным цэху шоўк перавозілі на цялежках, да якіх былі прыма-цаваны штыры для шпуль. Каб запоўніць верхні рад, трэба было з кожнай шпульай прыўзнямацца з месца. А калі запаўняўся адзін бок цялежкі, трэба было перавяр-нуць яе незапоўненым бокам да рабочага стала. На гэта работніца траціла некалькі хвілін.

Аднойчы сартыроўшчыца Галі-на Тамкевіч зайшла ў аптэку атрымаць заказанае лякарства. Яна падала квіток у акенца. Аптэкар-ша, не ўзнімаючыся з месца, па-варнула стэнд з палічкамі, на

якіх былі расстаўлены розныя бу-тэчкі і слоічкі, і адразу знайшла патрэбнае лякарства. Галіна паду-мала: «А што, калі ў цялежцы зрабіць такія-ж стэнды са шты-рамі, тады можна было-б навеш-ваць шпуль, не ўзнімаючыся з крэсла».

На другі дзень яна нерашуча падышла да Ліі Уладзіміраў-ны — начальніка цэха, баючыся, што яе няхітрую прапанову палі-чаць за жарт.

— А ведаеце, — сказала тая, уважліва выслушаўшы работні-цу, — здаецца, што вы трапілі на шчаслівую думку.

Яны прасядзелі над разлікамі да позняй ночы.

У вытворча-тэхнічным адзеле фабрыкі распрацавалі канструк-цыю вопытнай цялежкі, і яна бліскуча апраўдала сябе на вы-творчасці. Гэтай цялежкай заціка-віліся спецыялісты, прыехаўшыя з Масквы. Неўзабаве яе ўкаранілі на ўсіх прадпрыемствах штучнага шоўку краіны.

... У фабрычным клубе право-дзіўся чарговы «Дзень наватара вытворчасці». З дакладам аб но-вых прыёмах працы выступала бы-лая беспрытульная, выхаванка дзі-цячага дома, зараз знатная работ-ніца фабрыкі, наватар Мар'я Га-лайда. З клуба вярталася ўзбуджа-ная, усхваляваная, акружаная га-манлівым натоўпам сябровак па працы.

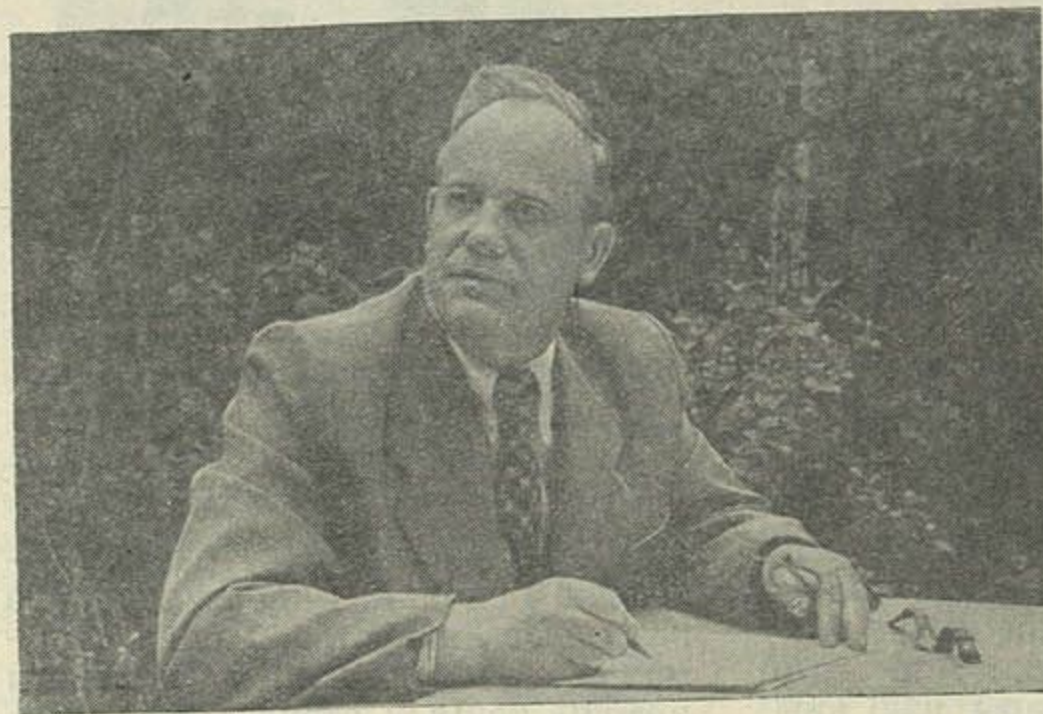
Ад дрэў вее прыемным халадком. Усім радасна ў гэты цудоўны ве-чар, напоены духмянасцю кветак, а з вуснаў так і просіцца песня — бадзёрая, жыццерадасная, ком-самольская.

Янка ТАРАСАЎ

ТАЛЕНАВІТЫ МАЙСТАР СЛОВА

Віднейшаму беларускаму паэту Петруся Броўку споўнілася пяцьдзесят год. Трыццаць з іх ён працуе ў беларускай савецкай літаратуры, прымнажае яе паэтычныя здабыткі. За гэты час ім напісана многа выдатных твораў, вершаў і паэм, якія ўвайшлі ў духоўную скарбніцу народа і прынеслі аўтару шырокую вядомасць на Беларусі і далёка за яе межамі.

Звычайна, калі мы называем імя пісьменніка, то ў нашай памяці ўстаюць яго героі, кнігі, вядомыя з

П. У. БРӨУКА

даўніх часоў, а калі гэта паэт-лірык, то ўспамінаюцца яго лепшыя вершы, вобраз лірычнага героя, што стаіць за імі.

Хто з нашых чытачоў не ведае простую праўдзівую гісторыю жыцця працоўнай беларускай жанчыны, расказаную паэтам у яго паэме «Кацярына»? Хто з нас не задумваўся глыбока над лёсам сваёй роднай краіны, чытаючы паэму Петруся Броўкі «Беларусь»? Хто не захапляўся адвагай і гераізмам нашых воінаў, чытаючы яго мужнюю і велічную «Паэму пра Смалячкова». А колькі сапраўдных паэзіі, любові да жыцця, да чалавека, веры ў яго маральныя і працоўныя вартасці ў паэмах «Ясны кут» і «Хлеб»!

Надоўга застаюцца ў памяці вершы П. Броўкі «Кастусь Каліноўскі», «Надзя-Надзейка», «Рана», «Брат і сястра», «Мінск», «Народнае дзякуй», «Думы пра Маскву», бо яны з'яўляюцца адбіткам жыцця народа, часткай біяграфіі краіны, у іх выказаны думкі і пачуцці кожнага з нас, савецкіх людзей.

Нарадзіўся Петрусь Броўка 25 чэрвеня 1905 г. на поўначы Беларусі, у вёсцы Пудзілкавічы Ушацкага раёна Віцебскай вобласці ў сям'і селяніна-бедняка.

Суровым было маленства будучага паэта. Ранняя самастойная праца, служба ў вясковых багаццяў, нястачы — усё гэта выходзіла і загартувала яго характар, было яго жыццёвай школай.

Кастрычніцкая рэвалюцыя адкрыла перад юнаком, як і перад тысячамі дзяцей рабочых і сялян, шлях да адукацыі, да самастойнай духоўнай творчасці.

Комсамольскі ваяк, адзін з арганізатараў сельскай комсамольскай ячэйкі, старшыня сельсовета, селькор, а затым адказны сакратар рэдакцыі газеты «Чырвоная Полаччына» — вось тыя ступенькі, праходзячы праз якія, будучы паэт набывае жыццёвы вопыт, назапашвае ўражанні і назіранні для сваёй літаратурнай працы.

Друкуецца Петрусь Броўка з 1926 года. Неўзабаве пачалі выходзіць яго першыя паэтычныя зборнікі: «Цэхавыя будні», «Гады, як шторм», паяўляецца паэма «Прамова фактамі».

Радаснае ўспрыняцце савецкай рэчаіснасці, усяляленне жыцця і маладосці было характэрна для першых лірычных вершаў паэта. Ён многа робіць для больш шырокай пастаноўкі і распрацоўкі ў беларускай савецкай літаратуры тэмы горада, тэмы індустрыяльнай працы. Петрусь Броўка выязджае ў трыццатых гадах на фабрыкі, на заводы, каб добра вывучыць жыццё рабочага калектыву, лепшых людзей вытворчасці і напісаць аб іх творы.

Паэта вабіць і гістарычная тэматыка. Ён вывучае матэрыялы Самарскай кавалерыйскай дывізіі і піша паэму «Праз горы і стэп». На канкрэтных жыццёвых фактах аўтар паказвае ў другой сваёй паэме «1914 г.» сапраўдную сутнасць імперыялістычнай вайны, прыход яе герояў да ідэі адмаўлення імперыялістычных войн.

Многія паэмы П. Броўкі напісаны паводле біяграфічнага прынцыпу. Паэт расказвае пра жыццё свайго асноўнага героя проста, без усякіх перастановак і незвычайных прыгод. Так будзеца яго паэма «Кацярына» і «Паэма пра Смалячкова», а затым, у пасляваенны час, паэма «Добры друг».

Асноўнае ў паэме «Кацярына» — гэта духоўны рост беларускай жанчыны-сялянкі. Спачатку расказана пра цяжкую долю батрачкі ў мінулым, а потым, як яна пры савецкай уладзе робіцца свабодным, поўнапраўным чалавекам, гаспадаром свайго лёсу, грамадскім дзеячом. Гэта — праўдзівае паэтычнае апавяданне аб тысячах і мільёнах працоўных жанчын, узнятых савецкай уладай да чалавечага жыцця, да актыўнай грамадскай і дзяржаўнай дзейнасці.

У час Вялікай Айчыннай вайны П. Броўка напісаў многа выдатных твораў аб гераізме і мужнасці нашага народа ў барацьбе за гонар і незалежнасць сваёй Радзімы. Ён паказаў і пакуты паланянак, узятых у фашысцкую няволю, і тугу іх па бацькаўшчыне.

У цяжкія гады вайны адным з першых у беларускай літаратуры П. Броўка загаварыў аб пасляваенным аднаўленні, аб перамозе над лютым ворагам.

У паэме «Беларусь» паэт пісаў:

Зямля Беларусі! Тваімі шляхамі
Мы рэйкі праложым, збудуем масты,
Равы зараўнуем, засыплем плугамі,
Сялібы абсадым густымі садамі,
На кожнай галіне расправім лісты.

Дзесяць год прайшло з часу вайны. Беларусь залячыла свае крывавыя раны. Расквітнела сталіца Беларусі — родны Мінск, аб якім з такой любоўю пісаў П. Броўка ў час вайны.

Многа новых паэм і вершаў створана паэтам у пасляваенны перыяд. І ва ўсім, што зроблена ў нас, у рэспубліцы, ва ўсім, што мы цяпер бачым і што так моцна любім, ёсць доля працы нашых паэтаў, майстроў мастацкага слова.

Баявая, патрыятычная, напоўненая глыбокім зместам і пачуццём паэзія Петруся Броўкі дапамагае працаваць, будаваць, жыць і кахаць. Яна нясе ідэі міру і дружбы паміж народамі.

М. БАРСТОК

Пятрусь БРОЎКА
МОЙ ГОРАД

Нямала гасцей наезджае да нас.
Бываюць —
Здалёку і зблізку, —
Пабачаць заводы, агледзяць калгас,
Гуляюць па вуліцах Мінска.

Ім помніцца, як бушавала вайна,
Чутна была наша краіна.
Дазнацца жадаюць:
— А што за яна?.. —
Індусы, французы і фіны.

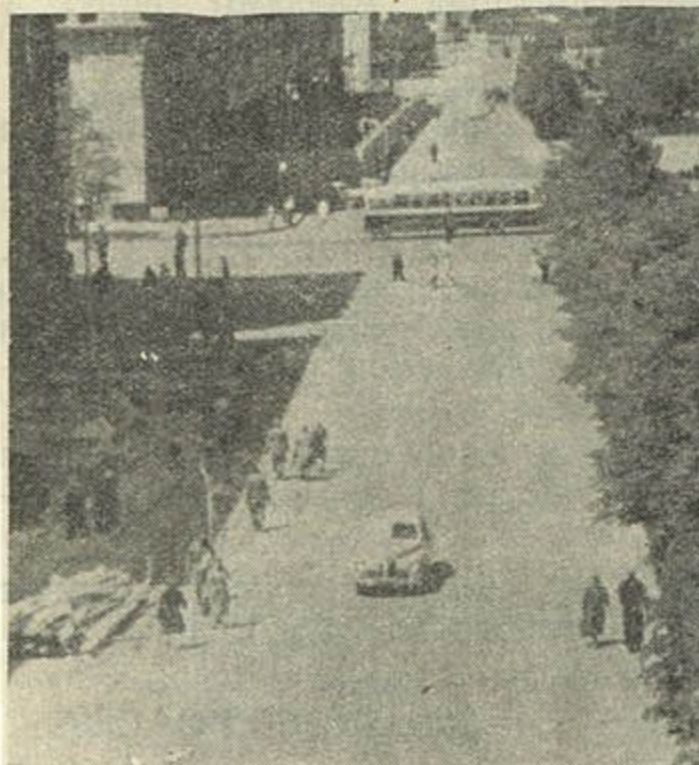
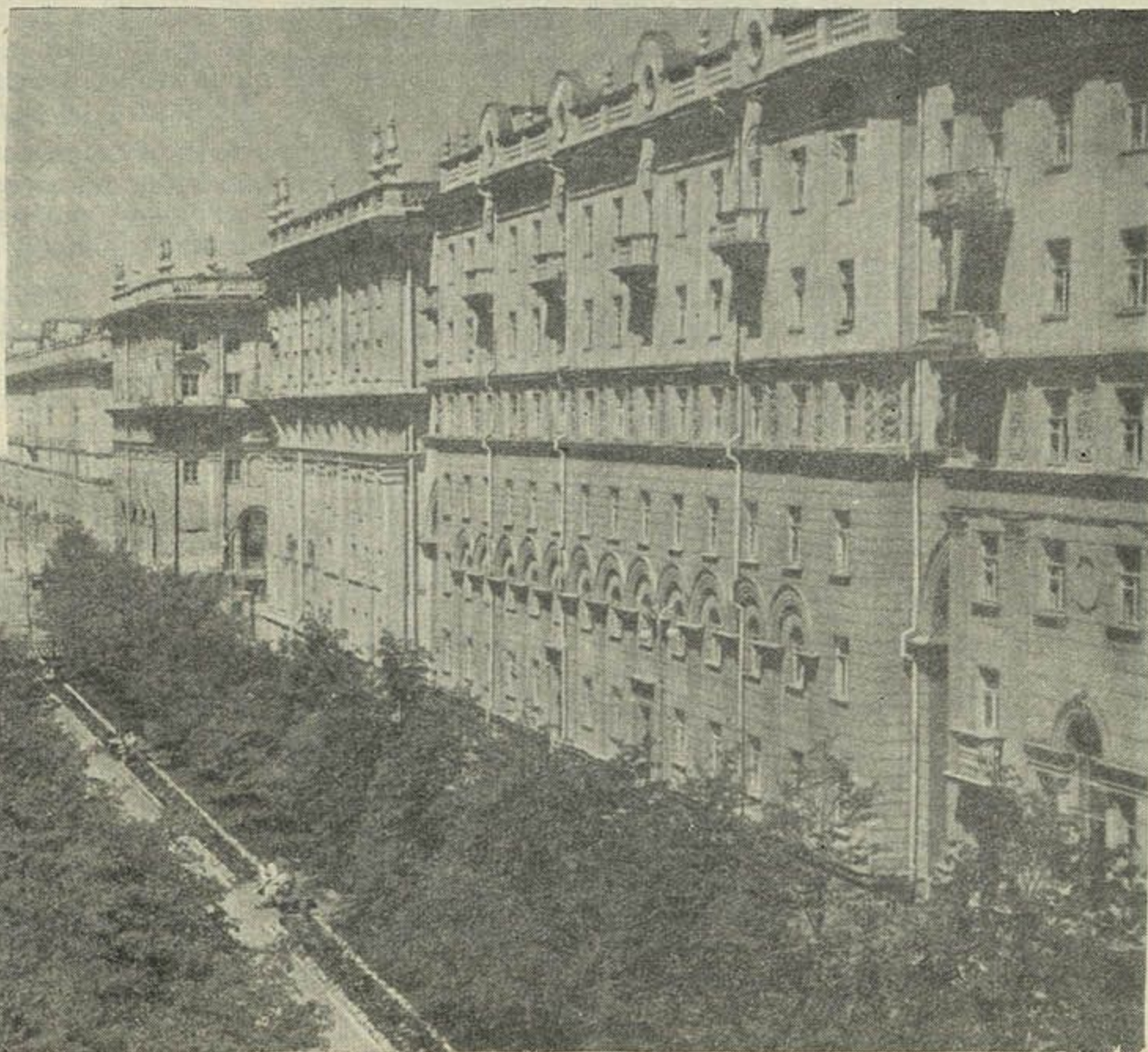
Аб ёй-жа хадзіла нямала размоў,
Дзе-ж волаты храбрыя тыя?
Тут сонечных, звонкіх
Нямала дамоў,
А ціхія людзі такія.

Так, мы патрыёты такога жыцця,
Хачу-ж, каб герояў спазналі, —
Рука,
Што так песціць ласкава дзіця,
Бывае мацнейшай ад сталі.

А горад мой светлы. І пэўне з таго,
Чым далей,
Тым болей ён ззяе,
Што светла сумленне народа майго,
Што лёс яго светлы чакае.

Трэцяга ліпеня 1955 года споўнілася адзінаццаць год з дня вызвалення ад фашысцка-нямецкіх акупантаў сталіцы Беларускай рэспублікі горада Мінска. За гэты пераўзнальна кароткі тэрмін горад адноўлены і з кожным годам прыгажэе. На здымках: жылыя дамы на Круглай плошчы (ўверсе); новыя дамы і сквер на вуліцы Ленінскай.

Фото П. Нікіціна

Законамернасць

Соф'я Казак

ЗІМА. За акном — мяцеліца. Вецер злосна завывае ў коміне. Снег заносіць старыя, пахіленыя хаты. Я не сплю. Мне крыху страшна. Расплюшчаю вочы. Цьмяна мігаціць газоўка. Ля стала сядзяць бацька і маці. Я не чую, аб чым яны гавораць. Да мяне далятаюць толькі асобныя словы: «...Зямлі два гектары, сям'і шэсць душ. Пасля каляд есці не будзе чаго...» Голад. Маці маўчыць і толькі зрэдку выцірае скупыя сялянскія слёзы...

Але даволі гэтых сумных успамінаў! Зараз, калі маё бязрадаснае дзяцінства здаецца толькі цяжкім сном, калі я стаю на парозе новага жыцця і рыхтуюся да стваральнай працы, не хочацца думаць ні аб чым змрочным.

Я — дачка селяніна-бедняка з глухой вёскі Батрэя Бярозаўскага раёна Брэсцкай вобласці, яшчэ нядаўна басаногая дзяўчынка, якой давялося б увесь век у батрачках мучыцца, — буду працаваць выкладчыкам сярэдняй школы. У маіх руках — дыплом аб заканчэнні Брэсцкага педагагічнага інстытута імя А. С. Пушкіна. І гэта не цуд, а законамернасць. Законамернасць савецкай Радзімы.

Такіх беларускіх дзяўчат — тысячы. Мае аднагодкі могуць расказаць, як яны вучыліся ў пачатковых школах на чужой мове, як санацыйныя настаўнікі здзекаваліся і насміхаліся над імі за выпадкова сказанае беларускае слова. Але ў кожнай радасна загарваюцца вочы, калі пачынаецца гаворка аб 1939 годзе, які прынёс доўгачаканае вызваленне заходнім абласцям Беларусі. Дзяўчаты пачалі вучыцца павоінаму, перад імі адкрыліся шырокія гарызонты. Яны прагна, як губка вільгаць, убіралі ў сябе веды. І хоць фашысцкія захопнікі, часова акупіраваўшы Беларусь, палілі і знішчалі нашы падручнікі, мы здолелі захаваць іх і ўпарта вучыліся, цвёрда верачы, што экзамены будзем здаваць у савецкай школе.

Але ўсё ўжо здаду: і Міжлеская сямігадовая школа, і Бярозаўская дзесяцігодка, і факультэт прыродазнаўства педінстытута. Заўтра пачынаю самастойнае працоўнае жыццё. Атрымала прызначэнне ў свой раён — у Равяціцкую сярэднюю школу. Буду выкладаць хімію і біялогію ў 5—10 класах.

А якое гэта шчасце — вучыць нашых дзяцей любімай справе! Хімія і біялогія адкрываюць неабмежаваныя магчымасці для развіцця сельскай гаспадаркі. Буду выходзіць у школьнікаў не толькі любоў да зямлі, я іх навучу правільна апрацоўваць яе.

... Нядаўна ў сваёй вёсцы я пабачылася з роднымі. Мой бацька, Дзмітрый Сцяпанавіч, — калгасны паштальён. Ён з гонарам адзваецца аб сваёй пачэснай прафесіі. А наш калгас называецца «Новы шлях». Гэтая назва гаворыць аб новым, ланіскім шляху, на які яшчэ так нядаўна стала забітае і прыгнечанае заходнебеларускае сялянства. Усімі сіламі яно будзе абараняць гэты шлях ад замахаў заакаянскіх агрэсараў і з яго не сыйдзе ніколі.

Соф'я КАЗАК

Нас чакае новая дарога

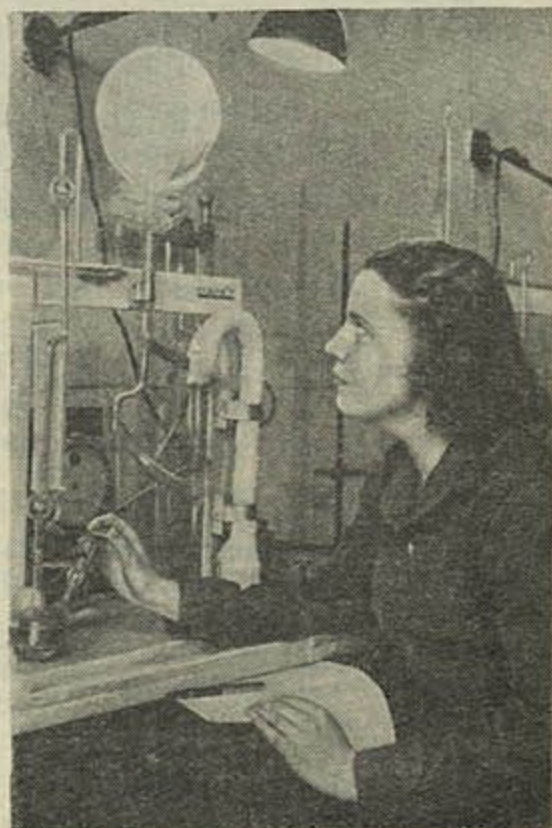
ЗДАЕЦЦА, зусім нядаўна паступала я ва ўніверсітэт, марыла: «Буду студэнткай...»

І як непрыкметна, як хутка праяцелі пяць год вучобы! Сёння ўжо не верыцца, што студэнцтва — гэтая непаўторная старонка твайго юнацтва — засталася здаду... Зданы дзяржаўныя экзамены, абаронены дыплом — наперадзе дарога ў самастойнае жыццё...

Хімію любіла я яшчэ ў школе. Праўда, настаўнікі мае прадказвалі мне філалагічны факультэт, але мяне больш вабілі дакладныя навукі. І таму адразу-ж пасля атрымання атэстата сталасці, не хістаючыся і не раздумваючы, я падала дакументы на хімфак Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Леніна.

Свайму выбару я радуся і зараз.

З першых дзён заняткі ва ўніверсітэце пачалі прыносіць мне многа новага, цікавага, незвычайнага. З трэцяга курса пачала я займацца ў гуртку СНТ (студэнцкае навуковае таварыства). Гэта яшчэ больш расшырала веды, круггляд, выпрацоўвала навыкі да навукова-даследчай работы. За навуковую работу ў гэтым таварыстве я маю грамату Міністэрства вышэйшай асветы СССР.

Людміла Фурсаева

Увесь час прымала актыўны ўдзел у факультэцкай нацыянальнай газеце. Востры, вясёлы быў наш «Савецкі хімік», і работа ў рэдкалегіі ўспамінаецца мне з прыемнасцю.

Наогул зараз усё, што звязана з універсітэтам, здаецца такім дарагім, бліскім, незабыўным. І гэта адчуваем усе мы, выпускнікі. Апошні год нэжак яшчэ мацней зблізіў, зраўняў усе нас.

Вельмі шкада развітвацца з сябрамі. Большасць нашых выпускнікоў будзе працаваць выкладчыкамі. У Гродзенскую вобласць, у школу, едзе Галя Еліна. Ніна Краўцова атрымала прызначэнне ў школу на ст. Узда. На Полаччыну едзе Рая Антонава. Уладылен Калер застаецца пры Акадэміі навук, у інстытуце фізікі. Мяне кафедра рэкамендавала ў аспірантуру пры Інстытуце хіміі АН БССР.

... Радасць заканчэння вучобы азмрочваецца толькі хуткім развітаннем з сябрамі. Пяць год вучобы праяцелі так хутка, што здаецца ўсе мы ніколі не перамяніліся, засталіся такімі, як і былі. Хоць у многіх з нашых аднакурснікаў гадуюцца ўжо уласныя «хімікі» (а можа яны выберуць сабе іншую прафесію), усё-ж усе мы застаемся ранейшым вясёлым шумлівым гуртам.

... Вось-вось адсвяткуем свой апошні развітальны студэнцкі вечар — і пойдзем кожны па самастойнай дарозе.

Наперадзе чакаюць нас новыя справы, цікавая работа і зноў вучоба. Верым і абяцаем Радзіме, што клопаты аб нас апраўдаем.

Людміла ФУРСАЕВА

Выпускнікі Віцебскага медыцынскага інстытута комсамольцы
Анатоль і Таіса Феўралёвы.

Верым у поспех працы

МУСІЦЬ, у выпускнікоў усіх інстытутаў адчуванне зараз аднолькавае: шкада развітвацца з сябрамі, з лекцыямі, з інтэрнатам. І ў той-жа час кожнага з нас хвалюе і радуе самастойная праца, новыя пошукі, вучоба ў самага жыцця.

Дагэтуль мы вучыліся ў лабараторыях, у клініках пад кіраўніцтвам нашых старэйшых сяброў, нашых выкладчыкаў і спрактыкаваных урачоў. Зараз кожны з нас павінен будзе кіравацца самастойна тымі ведамі, якія набыў у інстытуце за шэсць год вучобы. Перад намі, савецкімі ўрачамі, стаіць асабліва адказная і пачэсная задача: аберагаць здароўе працоўных нашай Радзімы. Усё для чалавека — гэты лозунг савецкай рэчаіснасці мы, урачы, як ніхто, павінны цвёрда памятаць і кіравацца ім у нашай паўсядзённай практыцы.

Вялікая група выпускнікоў — а зараз ужо маладых спецыялістаў-урачоў нашага інстытута — едзе ў гэтым годзе працаваць на сельскія ўрачэбныя участкі. Там, мы спадзяемся, нашы веды спатрэбяцца асабліва, там мы здолеем прынесці куды большую карысць, чым тады, калі-б засталіся ў горадзе. Многія з выпускнікоў едуць працаваць урачамі ў родныя мясціны. М. Крысікава едзе ў Горацкі раён Магілёўскай вобласці, у сваё роднае сяло Любіж, дзе ў калгасе працуюць яе бацькі. Н. Падольскі таксама атрымаў накіраванне ў свой Бялыніцкі раён. О. Закрэўская едзе ў Лоеўскі раён Гомельскай вобласці.

Некаторыя з нашых студэнтаў пажаніліся ў інстытуце і зараз накіроўваюцца на работу ўжо «сем'ямі».

Так і ў нас атрымалася: у Астравінскую бальніцу Бешанковіцкага раёна мы прыедзем — няхай і два чалавекі — сваёй ужо, у інстытуце «арганізаванай» сям'ёй.

Верым у поспех сваёй працы і працы сваіх сяброў — выпускнікоў нашага інстытута.

Анатоль і Таіса ФЕЎРАЛЁВЫ.

Віцебск.

Дзяўчыне нясу я пралескі...

Мікола АРОЧКА

У неба пралескі
зірнулі.
Кукуе на ўзлеску
зязюля.

А воддаль ад Шчары,
за трактам,
Пыхціць на папары
мой трактар.

Са змены іду я
узлескам,
Дзяўчыне нясу я
пралескі.

І шчасця зязюля мне
зычыць,
Гады мае лічыць
і лічыць.

Ул. НЯДЗВЕДСКІ

Сасна ў задуменні,
Сасна, нібы ў сне,
І сонца праменні
Гараць на сасне.

І вецер зімовы,
Што голле ірваў,
Што хусткай пуховай
Яе укрываў...

Чаго-ж уздыхае
Вяршыня сасны,
Калі пралятае
Тут вецер лясны!

А можа ёй сніцца
Той вецер другі,
Што гладзіў ігліцы
Крылом дарагім,

Чаго!.. Мо' сасна
Вельмі рада яму,
Ці можа у снах
Яна бачыць зіму.

Што ў часе вясны
Бударажыў прасцяг
І толькі ў сасны
Заціхаў на грудзях...

ЗА РЭЧАНЬКАЙ

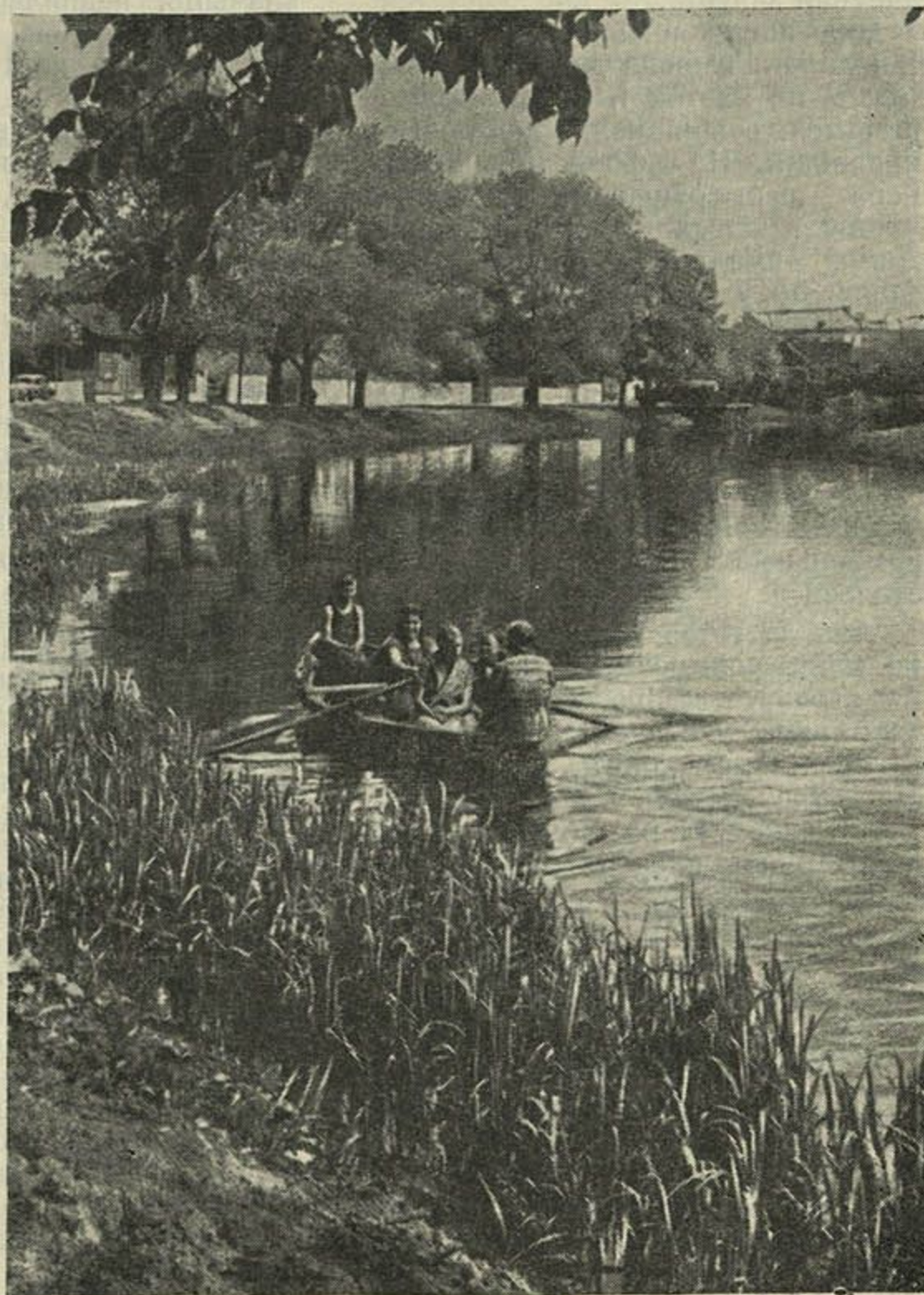
Ніл ГІЛЕВІЧ

За рэчанькай бруістаю
Не гай шуміць ліствой,
За чыстаю, срабрыстаю —
Вясёлы голас твой.

З сяброўкамі прыгожымі
Ты ў лузе цэлы дзень
Пахучыя, мурожныя
Пракосы ў стог кладзеш.

Здалёк, здалёк даносіцца, —
Мне чуцен ён ледзь-ледзь, —
І сэрца так і просіцца
За рэчку палянець.

Каб голас твой, дзяўчыначка,
Паслухаць у цішы,
У полі на хвілінку
Матор я заглушыў...

На рацэ Свіслачы ў Мінску.

Фото І. Замыцкага

Мікалаеўна

Не дачакаўшыся папутнай машыны, прабіраемся гарадамі на ўскраіну мястэчка Брагін. Ідзем вузкай вулачкай, абсаджанай таполямі, вішнямі, клёнамі.

— Адсюль да Глухавічаў зусім блізка. Рукою падаць, — гаворыць наш спадарожнік, белагалавы юнак са звязкаю кніг пад пахай.

Непрыкметна ён мяняе размову і з нястоенай радасцю хваліцца:

— Паступаю ў інстытут... У райкоме комсамола быў — раець рыхтавацца, бо вялікі наплыў... Але я здам!

— Вы з Глухавічаў?

— Не... Але калі каго трэба — усіх ведаю!

— Мне ў калгас...

— Да Ганны Мікалаеўны Жураў — старшыні калгаса імя Калініна? Яе тут усе проста Мікалаеўнай завуць...

Вулачка скончылася, і пясчаная дарога вывела да рэчкі. Узыходзім на масток і, быццам дамовіўшыся, спыняемся, любуючыся краявідам. На фоне блакітнага неба вырысоўваюцца магутныя кроны векавых дубоў і асакораў. Дамоў амаль не відаць. Яны ўтапаюць у садах, паказваючы толькі свае пакацістыя дахі.

Юнак ідзе яшчэ некалькі метраў побач, а затым, ускінуўшы кнігі на плячо, звярочвае на сцежку ўлева.

— Так проста і ідзіце! — крычыць ён, азіраючыся. — Ubачыце каменны дом! Ды тут дробязь засталася...

Але да гэтай «дробязі» ідзем не менш поўгадзіны. Простая, нібы струна, вуліца, здаецца, не мае канца: усё дамы і дамы... На вуліцы — ніводнага дарослага. Насустрач ідуць дзяўчынкі-падлеткі з малымі на руках ды хлопчыкі гоняць парасят з выпасу...

Вось, нарэшце, і каменны дом. У памяшканні цішыня. За дзвярыма зрэдку стукаюць касцяшкі: там калгасная бухгалтэрыя. Налева — кабінет старшыні. Насцеж адчынены дзверы. На падлозе, як папала, стаяць пакункі, якія нагадваюць дарожныя чамаданы. Відаць, іх нядаўна занеслі сюды.

— Прабачце за непарадак! — гаворыць стары, стараючыся ссунуць пакункі ў куток. — Кіно з Масквы прыслалі. Прэмія, значыць, ад сельскагаспадарчай выстаўкі выйшла... А вы да Міка-

лаеўны? — цікавіцца ён і, нібы спачуваючы, дадае: — Пяцьдзесят восем гадоў жанчыне, а і гадыны на месцы не пасядзіць. Усё ёй дагледзець, праверыць трэба... Вось і дабегалася...

— А што здарылася?

— Так, нічога... Па праўдзе сказаць, хварэе Мікалаеўна...

Чуць гэта было непрыемна. Як-жа быць?

— А вы на кватэру схадзіце, калі што тэрміновае. Тут недалёка, — раіць стары. — Чалавек яна просты — не выганіць.

Нечакана ў дзвярах паказалася пажылая, цёпла апранутая, нягледзячы на гарачыню, жанчына. Сінякі пад вачыма сведчылі аб тым, што хвароба да яе прывязалася моцна.

— Вось яна, лёгкая на ўспамін! — выгукнуў стары. — Дык значыць, паднялася, Мікалаеўна?

— Паднялася, Пятровіч. Як тут улежыш, калі ў полі самы разгар.

— Вядомая справа, але ўсё-такі, калі, скажам, хвароба, дык ты тут ні прычым, Мікалаеўна, — заключае стары.

Але яна ўжо не слухае дзеда. Зазірнула ў бухгалтэрыю, пагаварыла з аграномам і папярэдзіла, што ідзе на малочна-таварную ферму.

Па дарозе Ганна Мікалаеўна расказала нам, што яшчэ зімой калгаснікі задумалі перарабіць столь у аборах, на стайні, у свінарніку, аўчарні. Столь была ўсюды часовая, з жэрдак, на якія накладвалася салома. З паловы зімы салому разбіралі на падсцілку, і ў хлявах рабілася холадна. Пытанне аб уцяпленні памяшканняў для жывёлы не раз абмяркоўвалася на партыйным сходзе, у праўленні калгаса. Але калгаснікі доўга не маглі знайсці такога матэрыялу, які замяніў-бы салому, каб можна было зрабіць столі не часовыя, а пастаянныя.

Аднойчы да старшыні зайшоў калгаснік Іван Мельнічэнка.

— Слухаў я тваю размову, Мікалаеўна, на конт таго, што мы дрэнна выкарыстоўваем мясцовыя рэсурсы. І ведаеш, што хачу прапанаваць? Замажам столі глінай. Гліны-ж у нас колькі хочаш...

— Гэта правільна, — падтрымала Мікалаеўна. — Але дзе лесу возьмем?

— А калі лазой запляцём?

Каб зацікавіць людзей, праў-

ленне вырашыла за кожны квадратны метр столі налічваць адзін працадзень. Мельнічэнка падабраў групу калгаснікаў, у якую ўвайшлі Ільянок, Малочка, Чарняк. Вясной, калі балоты яшчэ не адтаялі, яны нарыхтавалі лазу, а з надыходам цяпла аплялі столі і ўзяліся абмазваць.

Сёння Ганна Мікалаеўна з'явілася на ферму, каб асабіста пераканацца, ці добра зроблены столі, і прыняць памяшканне.

— І як мы раней не маглі да гэтага дадумацца? Добра-ж, моцна, танна!

Недахоп будматэрыялаў навёў калгаснікаў на думку — арганізаваць выраб саману.

З асаблівым запалам узяліся за работу мясцовыя саманаробы пасля вядомага выступлення Нікіты Сергеевіча Хрушчова на нарадзе будаўнікоў. Таварыш Хрушчоў гаварыў тады аб неабходнасці шырока разгарнуць выраб саману ў калгасах. Прайшло нямнога часу, і ў калгасе імя Калініна пабудавана ўжо некалькі памяшканняў з гэтага выдатнага матэрыялу.

... Вечарэла. Ганна Мікалаеўна павольна ішла паміж зялёных квадратаў кукурузы, прыглядалася да якасці праполкі. Усяго дні тры-чатыры не была тут, а кукурузы не пазнаць. «Вось табе і поўднёвая гасця! Няпраўда, яшчэ якія пачаткі будуць!» — думала яна.

— Добры дзень, Мікалаеўна! З папраўкай!

Ганна Мікалаеўна азірнулася і ўбачыла дзяўчат, якія вярталіся з поля.

— Дзякуй, родненькія!

Дзяўчаты абступілі старшыню. Яны засумавалі па ёй, як па роднай маці. І вось — поруч ідуць па садзе. Вакол стаяць, не зварахнуцца развесістыя яблыні, стройныя грушы. Садавіна наліваецца мядовым сокам.

На алеі затарахцеў матацыкл. Заўважыўшы старшыню, матацыкліст спыніўся, саскочыў з сядла. Ён без шапкі, на галаве капа цёмных, злёгка кучаравых валасоў.

— Дазвольце далажыць!

Ганна Мікалаеўна добра ведае свайго намесніка, былога старшыню Совецкай Арміі, камуніста Паўлючэнка. Не так даўно ён дэмабілізаваўся, і ў яго размове, у рухах адчуваецца добры служака. Для яго не існуе слоў «не магу»,

«не ведаю». Ён бярэцца за самыя складаныя пытанні калгаснага жыцця і па-дзелавому іх вырашае. Вось і зараз Паўлючэнка коротка паведамляе, што матэрыялы для рамонту гумна атрыманы. Твар старшыні святлее: нарэшце, гумно будзе адрамантавана!

Дзмітрый Паўлючэнка — выхавальнік старой куніцы Жураў. Ды ці ён адзін такі на сяле? Калгасны аграном Дземідзенка тры гады назад быў непрыкметным хлопцам. Ганна Мікалаеўна, былая настаўніца, заўважыўшы ў ім імкненне да заняткаў, любоў да сельскай гаспадаркі, прапанавала:

— Ты здольны, працавіты. Табе трэба вучыцца. Хочаш — пашлем у сельскагаспадарчую школу?

Хлопец узрадаваўся прапанове і з натхненнем узяўся за вучобу. Праз тры гады вярнуўся ў роднае сяло з дыпломам у кішэні.

Нядаўна ў калгасе адбыўся партыйны сход. Малады аграном дакладваў аб сваёй рабоце, аб новых задачах, якія пастаюць перад калгаснікамі. Ганна Мікалаеўна ўважліва слухала свайго выхаванца і з прыемнасцю адзначала ў думках, што моладзь даганяе і перарастае старых.

Вось узяў слова малады спецыяліст па садоўніцтву, член партыі Васіленка. У свой час і яго, як і многіх у сяле, Ганна Мікалаеўна зацікавіла вучобай, паслала ў школу садоўніцтва. Калгас даверыў маладому спецыялісту велізарны сад, і Васіленка ўжо даказаў, што можа ўзорна працаваць. У мінулым годзе прыбытак ад садоўніцтва склаў 285 тысяч рублёў. Такого прыбытку калгас яшчэ не ведаў. Але Васіленка заяўляе, што сёлета сад дасць не менш поўмільёна...

Уважліва, па-партыйнаму прыглядаецца куніцы Жураў да сельскай моладзі, смела вылучае яе на адказныя калгасныя пасты. Аднак знайшліся людзі, якім гэта не зусім падабалася. Колькі непрыемнасцей прынесла ёй замена ранейшага агранома, які зазнаўся і стаў непатрэбным калгасу. На яе пасыпаліся паклёпы. Цяжка было Мікалаеўне ў тыя дні. Узбуйнены калгас патрабаваў незвычайнага напружання сіл: трэба было ўмацоўваць працоўную дысцыпліну, прывесці ў норму знясіленую на паасобных участках глебу, матэрыяльна зацікавіць калгаснікаў у барацьбе за высокі ўраджай.

Яна часам задумвалася, стараючыся зразумець, у чым жа яе віна. Тады ў памяці паставала перажытае. У 1926 годзе яна, дачка селяніна, уступіла ў партыю. Доўга настаўнічала ў суседніх вёсках. Была сакратаром

Вялікія прыбыткі ад лёну і жывёлагадоўлі атрымалі хлебаводы калгаса «Комунар» Любчанскага раёна. Нядаўна яны пабудавалі з саману новы клуб з глядзельнай залай на 500 месц. У клубе ёсць бібліятэка, стацыянарная кіноўстаноўка і поўны камплект інструменту для духавога аркестра. На здымку: калгасная моладзь пасля працоўнага дня.

Фото І. Стэца

сельскага савета. Вечарамі навучала моладзь грамаце. Крыху пазней ёй даручылі кіраваць кааператыўным спажывецкім таварыствам. Затым стала адказным сакратаром Калінкаўскага горсавета. Працавала і на мэблевай фабрыцы, і на чыгунцы. Усюды, куды-б ні пасылала партыя, куніцы Жураў не шкадавала сіл у рабоце.

Надышоў 1941 год. Муж пайшоў на фронт. Узяла яна меншую дачку на рукі, дзве старэйшыя ўчапіліся ёй за спадніцу і так пайшлі на ўсход. Поўбосая, раздзетая прыбыла яна ў Куйбышскую вобласць. Савецкія людзі дапамаглі ўладзіцца на работу. Стала лягчэй. Але раптам з далёкага фронту прыйшло паведамленне аб пагібелі мужа. Забітая горам жанчына кінулася да сваіх малютак-дзяўчынак і заплакала.

Вярнуўшыся ў Глухавічы следам за наступаючымі савецкімі салдатамі, яна сказала дочкам:

— Ну, дзяўчынкі, пачнем жыць нанова!

Дзяўчынкі пайшлі ў школу. Пяць год назад Ганну Мікалаеўну выбралі старшынёй калгаса. І калгаснікі не памыліліся. Арцельная гаспадарка за гэтыя гады значна ўзрасла, калгас стаў мільянерам. У сялянскія хаты ўпершыню прыйшла заможнасць.

Але Мікалаеўну, як і ўсіх яе землякоў, хвалюе будучае роднага калгаса. Тут вядзецца напружаная работа па вырошчванню кукурузы — асновы жывёлагадоўлі. Калі ў мінулым годзе ёю засеялі 20 гектараў, то ў гэтым — 95. Але ўжо ў 1957 годзе калгас будзе вырошчваць кукурузу на 190 гектарах.

Калгас імя Калініна — насенняводчы. На яго нівах каласуюць адборныя гатункі пшаніцы і жыта. Буйна расце славуці палескі лён, спее пад сонцам выведзены на месцы выдатны гатунак тытуню. Цвіце высокі лубін, за насеннем якога прыязджалі гэтай вясною калгаснікі Літвы. Калгас пасадзіў 200 гектараў лепшай беларускай бульбы.

— Ураджаю чакаем багатага! — гаворыць старшыня.

Ганна Мікалаеўна, перш чым прыняць якое-небудзь важнае рашэнне, абавязкова параіцца з народам. Так, напрыклад, калі вясной узнікла непаразуменне з выбарам участка пад лён, яна склікала старэйшых ільняводаў сяла і папрасіла выказацца.

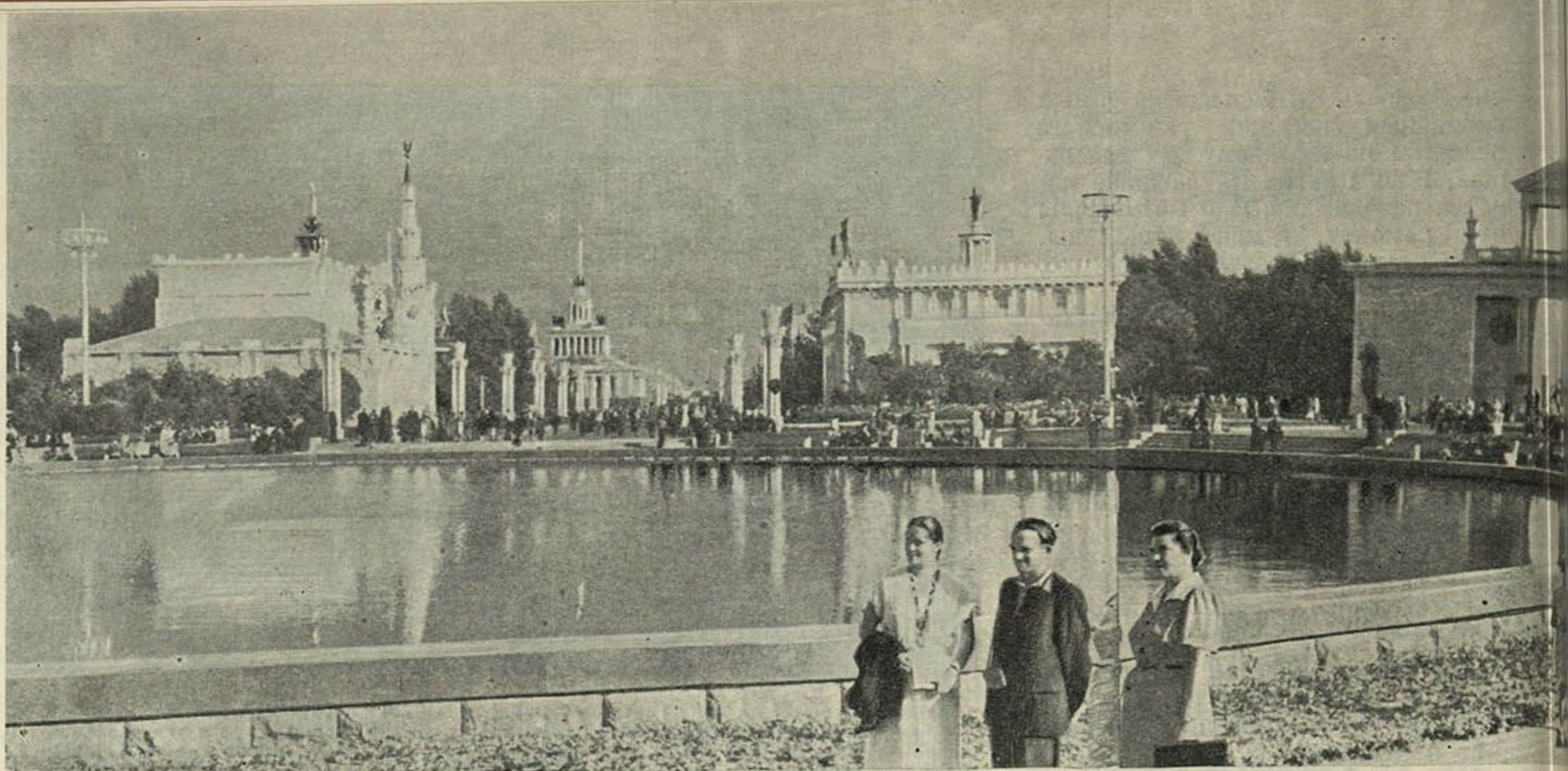
— Добра, што на старэйшых людзей не забываеце, — выказаўся першым Іван Левашэнка. — Параю вам адно, як у народзе гаворыцца: сей лён па азіміне — будзеш у кашулі!

Багаты жыццёвы вопыт старых дапамог удала падабраць зямлю пад лён.

Калгаснікі гавораць: «Як Мікалаеўна скажа, так і зробім!» Мікалаеўна параіцца з адным, з другім, правярыць сваю думку на людзях. У яе асаблівы падыход да людзей. Яна дарэмна ніколі не пакрыўдзіць чалавека, заўсёды ўважліва выслухае, пагаворыць, а калі трэба, дапаможа. У любой справе відаць у яе цвёрдая партыйная лінія. За прастату, за скромнасць, за вытрыманасць і палюбілі калгаснікі свайго старшыню.

Аляксандр ЛАЗНЯВЫ 11

Брагінскі раён.

ШКОЛА ПЕРАДАВОГА ВОПЫТУ

Кожны дзень з раніцы да Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі імкнецца бурлівы патак легкавых аўтамабіляў, аўтобусаў, тралейбусаў, трамваяў. З усіх куткоў нашай неабсяжнай Радзімы прыежджаюць сюды калгаснікі, механізатары, спецыялісты сельскай гаспадаркі. Людзі, якія гавораць на розных мовах, адзеты ў розныя нацыянальныя касцюмы, сустракаюцца як родныя браты і сёстры.

Над будынкам павільёна Беларускай ССР узвышаецца беласнежная вежа. На ёй устаноўлена скульптура калгасніцы са снапом

і вянком, які ўвасабляе славу гераічнай працы калгаснага сялянства. У прасторным будынку павільёна пабывалі ўжо экскурсантаў і ўдзельнікі выстаўкі з Украіны, Прыбалтыкі, Сярэдняй Азіі, Далёкага Усходу, многіх абласцей Расійскай федэрацыі.

Павільён Беларускай ССР наведвала знатная цялятніца соўгаса «Караваева» Кастрамскай вобласці, Герой Соцыялістычнай Працы Таіса Алексееўна Смірнова. Тут яна сустрэлася з жывёлаводамі Брэсцкай і Маладзечанскай абласцей. Надоўга захаваюць у памяці задушэўную гутарку з Таісай Алексееўнай даяркі калгасаў імя Варашылава Шарашэўскага раёна Вера Раўнейка, імя Чапаева Камянецкага раёна Ніна Лукасік, імя Будзённага Свірскага раёна Яніна Цынько.

Таіса Алексееўна запрасіла сваіх сябровак па прафесіі наведць ферму, дзе прадстаўлена буйная рагатая жывёла соўгаса «Караваева».

У гэтай гаспадарцы сярэдні гадавы ўдой на адну карову за рад

год складае больш 6 тысяч кілограмаў.

— Гэтага мы дабіліся, — сказала тав. Смірнова, — дзякуючы поўнацэннаму кармленню і добрым умовам утрымання жывёлы. Цялятам з месячнага ўзросту дадаецца ў корм соль, з двухмесячнага — бульба, з трохмесячнага — сілас. Летам увесь маладняк з двухмесячнага ўзросту пераводзім на пашу. У зімовы перыяд выпускаем яго на прагулку. Гэта загартуе арганізм, садзейнічае развіццю апетыту і аказвае добры ўплыў на рост і развіццё жывёлы. На перыяд выпайкі выдаткоўваецца 800—900 літраў малака на кожнае цялё, якое ідзе на ўзнаўленне статку. Шырока практыкуюцца ручная выпайка і халодны метады выхавання цялят.

У соўгасе ўзорна пастаўлена не толькі вырошчванне маладняка, але і догляд за дарослай жывёлай. Раздой усіх кароў праводзіцца сістэматычна як у летні, так і ў зімовы перыяд. Пачынаюць яго з падрыхтоўкі нецеляў да ацёлу. Кароў кормяць па індыўідуальных нормах.

Жывёлаводы Мінскай вобласці сустрэліся на ферме буйнай рагатой жывёлы са знатым старшынёй калгаса «Пяцігодка» Кастрамскага раёна Героем Соцыялістычнай Працы Александрай Іванаўнай Еўдакімавай. Яна адказала на пытанні экскурсантаў і ўдзельнікаў выстаўкі, падзялілася вопытам сваёй работы. У гэтым калгасе сярэднегадавы ўдой прадстаўленых на выстаўцы кароў кастрамскай пароды склаў у 1954 годзе шэсць тысяч літраў малака. Асновай вы-

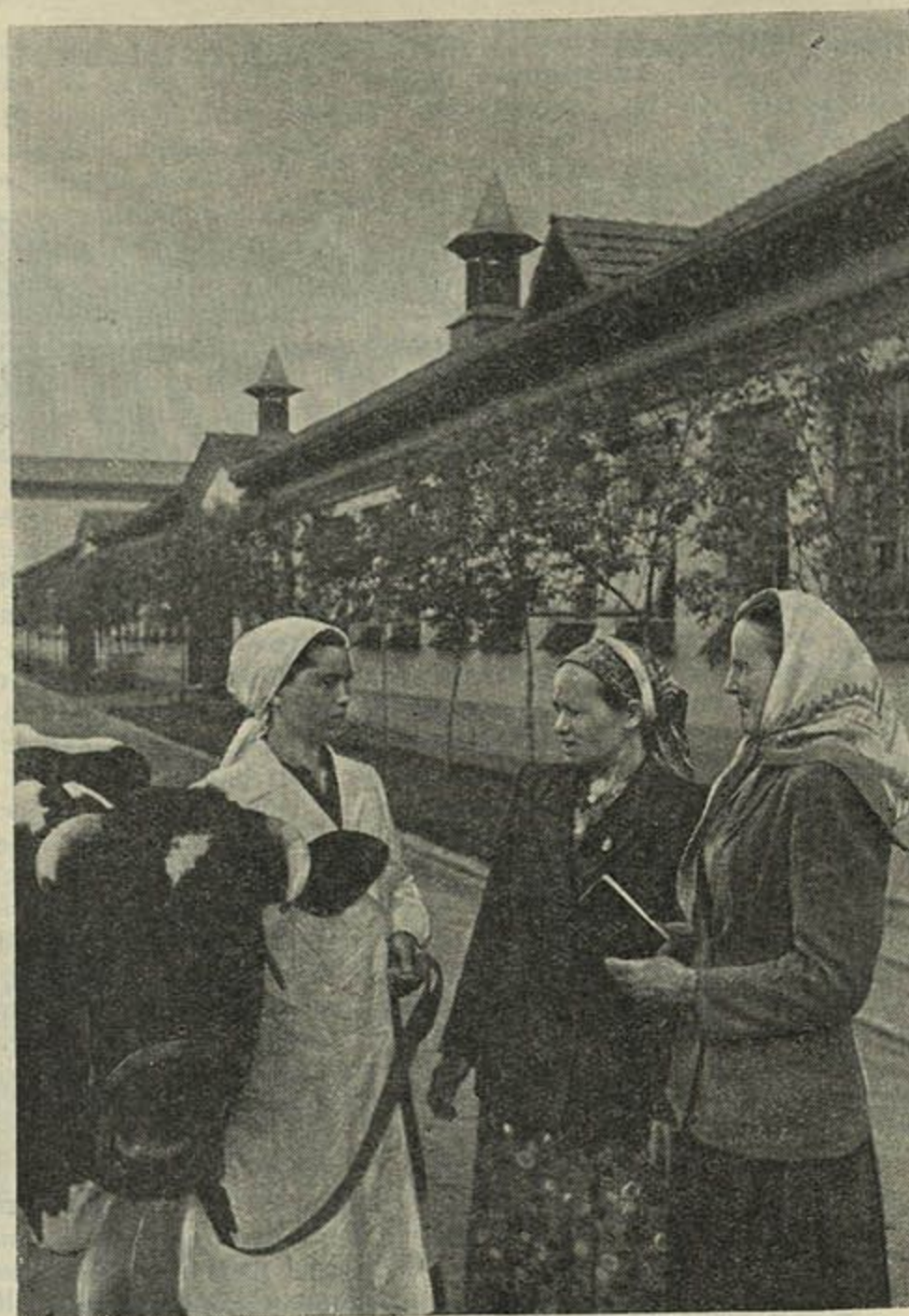
На Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы нярэдка можна бачыць хваляючыя сустрэчы экскурсантаў Беларусі з народамі нашай Радзімы і гасцямі замежных краін. На гэтых сустрэчах беларускія калгаснікі раскажваюць пра шчаслівае жыццё беларускага народа. Нядаўна сустрэліся жывёлаводы Маладзечанскай вобласці з прадстаўніцай вялікага індыйскага народа Малаці Наер. На здымку: індыйка Малаці Наер гутарыць са свінаркай калгаса «Чырвоная зорка» Уладзіслава Нарэль, свінаркай калгаса імя Сталіна Чэславай Пупель, даяркай калгаса «1 Мая» Галінай Бука і свінаркай калгаса імя Леніна Ленгінай Прытыка.

Плошча механізацыі Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі.

Фото В. Лупейкі
і Л. Папковіча
(Фотахроніка БелТА)

Знатная даярка з соўгаса «Першамайскае» Маскоўскай вобласці Марфа Іванаўна Сенагенквасава, якая надала ад кожнай каровы па 6900 кг малака, расказвае ўдзельнікам Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі ад Гомельскай вобласці Анастасіі Гарохавай (калгас імя Мікаяна) і свінарцы Ганне Набок (соўгас «Добрушскі») аб тым, як яна дабілася высокіх надояў малака.

сокай прадукцыйнасці з'яўляецца ўкамплектаванне ферм племянной жывёлай, а таксама кармленне бульбай.

Жывёлаводы Беларусі азнаёміліся таксама з работай перадавых ферм Чэрнігаўскай вобласці Украінскай ССР. У соўгасе «Трасцянец» добра зарэкамендавала сябе сіментальская парода буйнай рагатай жывёлы. Карова «Гардзіна» ў 8-гадовым узросце важыць 667 кілограмаў, вышэйшы сутачны ўдой яе — 37,1 кілограма.

Пасля агляду прадстаўленых на выстаўцы кароў думкі сваіх сябровак выказала даярка калгаса «Перадавік» Асіповіцкага раёна

Магілёўскай вобласці Надзея Шарамет.

— У нашым калгасе, — сказала яна, — ёсць усе магчымасці для росту прадукцыйнасці жывёлы. Але даглядаем мы яе яшчэ дрэнна, а самае галоўнае — не хапае кармоў. Партыя ўказала нам правільны шлях павелічэння прадукцыйнасці жывёлы — стварэнне трывалай кармавой базы. Мы значна расшырылі пасевы кукурузы, выдзелілі спецыяльныя ўчасткі азімага жыта для зялёнай пад-

кормкі, павялічылі пасевы кармавых каранеплодаў. На выстаўцы мы даведаліся аб многім. Усё новае, перадавое будзем укараняць у сваіх калгасах.

На выстаўцы можна наглядна пераканацца ў тым, якія вялікія магчымасці маюць калгасы і соўгасы для далейшага павелічэння вытворчасці збожжа, бульбы, гародніны, тэхнічных культур, росту прадукцыйнасці грамадскай жывёлагадоўлі.

Н. АРЫШЧУК.

Экскурсанткі Асіповіцкага раёна Магілёўскай вобласці калгасніцы П. Дубінчык, М. Сабела, С. Доўнар, Н. Мычко і В. Ціслянок у галоўнай зале павільёна механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі аглядаюць новыя трактары.

Апавяданне

КАЛІ-Б не такая навіна, Карпо Астапавіч не выбраўся-б апоўначы ажно сюды, у далёкі куток, да самай Росі. Ха, ха... Што цяпер Ульяна заспявае?.. А Сашко такі таўкач, хоць і механік, не ўмее каля дзеўкі пахадзіць.

Сцежка над Россю раптам вырвалася паміж скалаў і пабегла ўніз, да сяла. А далей за ёю, над самым плёсам, самотна бялела ў вербах ульяніна хата, і брыгадзір, пераскочыўшы цераз раўчук, накіраваўся да яе. Трохі надшчэрблены пасля сваіх абыходзін месяц стаяў над Багуслаўскім лесам. Было так ясна, што на пустыры выразна віднеўся кожны чартапалох і здалёк пабліскаў над хатай ганьчынай маці, Ульяны, жалезны пеўнік. У ніводным акне не было святла. Толькі за Россю, ажно там, на шашы, раз за разам перабягалі агні. Якраз вазілі ад малатарняў на ссыпны пункт пшаніцу.

Брыгадзір ішоў, трохі накульгваючы і апіраючыся на кіёк. У гады вайны ён быў у партызанах, і ў адной сутычцы яго паранілі ў нагу.

З далёкага кутка ледзь даносіла словы песні.

Карпо Астапавіч прыслухаўся. Нават спыніўся. Не, усё-ж такі, здаецца, Ганька не спявае сёння. Хто на сяле не пазнаў-бы яе голасу? Нястомная дзяўчына і неўгамонная, спявае нават каля малатарні. Дзе яна набралася тых песень? Калі пачуе хоць раз недзе ў людзей цікавую песню, немінуца прынясе ў сяло. Колькі дзяўчаты навучыліся ад яе! Сёння не чуваць Ганькі. Няўжо і праўду кажучы — выязджае? І з якое прорвы той Даўгапол Арцём узсяўся?

Услед брыгадзіру залуналі песні. З аднаго канца сяла адна, з другога — другая. З-за рэчкі — яшчэ іншая. Нібы згаварыліся раптам. А Рось таксама шумела песнямі ў каменні. Яе хвалі забаўляліся з месяцам на шырокім плёсе і потым знікалі ў засені між высокімі скаламі, што над самай вадою. Карпо Астапавіч спыніўся на абрыве над плёсам. У гэтым месцы рэчка, вырваўшыся з каменнага хаосу, з шумам разлівалася на шырокім прасторы і зноў імкнулася ў каменную цеснату паміж двума высокімі берагамі і скалістым востравам пасярэдзіне. «Вось тут, відаць, і будаваць будуць. Лепшага не выбераш. Даўно пара! — падумаў брыгадзір. — Хопіць і на млын, і на малатарні, і на хаты... Відаць, і кароў даіць будуць электрычкаю, як у Кіданаўцы. Шанцуе бабам...»

Ён усміхнуўся ў вусы. І так, з усмешкай на твары, і пачаў сыходзіць уніз да ульянінай хаты. «Паглядзім, што старая скажа, — думаў ён. — Яе сядзіба першая пойдзе пад ваду, калі загацяць Рось...»

Закурыў цыгарку і паставіў нагу на пералаз.

На ганку з'явілася постаць у белай хустцы.

— Ты, Ульяна? — спытаў.

— Добры вечар, Карпо Астапавіч!

— Выходзіць, і цябе на гульню пацягнула — дагэтуль не спіш? А заўтра зранку авёс вязаць.

Ён прывітаўся і сеў на прызбе.

— Ды вось думкі, як машкара, апанавалі — не спіцца... — падумаўшы, сказала яна. — Дачку праводжу надосвітку, дзе там заснуць.

— Вернецца.

— Не вернецца... Сэрца мне падказвае. Вось яна спіць цяпер, астатнюю ноч у матчынай хаце, а я ў яе галавах сяджу і ніяк думак не пазбіраю.

Зусім недалёка раптам залуналі дзявочыя галасы.

Песня абрывалася жарталівымі выгукамі, плёскатам вады. Дзяўчаты выйшлі гуртам да Росі на начное купанне і ныралі са скалы ў ваду.

Памаўчаўшы, брыгадзір сказаў:

— А я іду сялом, прыслухоўваюся — нешта не чуваць ганьчынага голасу. То-ж яна тыя разы выводзіць, як той жаваранак над усімі птушкамі ў полі. Без яе вунь і дзяўчатам не спяваецца. Хай-бы ўжо разыходзіліся па хатах ды перадыхнулі, Лета гарачае. Самі сябе не шануюць.

Ульяна задумалася пра сваё. Пасля ахопленая даўнімі ўспамінамі, ціха загаварыла:

— А памятаеш, Астапавіч, мы з табою прастойвалі ночы над Россю да самага світання? Як скончым тыя разы комсамольскі сход пасля поўначы ды выйдзем на Рось, за сяло, там і світанне сустракаем...

— Даўнасць такую ўспомніла.

— Хоць і даўняе, але не забываецца... дый не забудзецца ніколі. За дзень тыя разы цапамі намахашся, ажно не разгнешся, а ўвечары яшчэ і сход... Ды і ноччу не шукалі сабе адпачынку. Не зважалі і на кулацкіх сынкаў, што падпільноўвалі нас з абрэзамі.

— А хіба не было? — нібы птах узмахнуў крыламі, падхапіўся ўраз брыгадзір. — Плячо мне хто прастрэліў? Як вяртаўся ад цябе надосвітку... — І, падумаўшы, дадаў: — Дарагой цаной плацілі мы за сваю арцель. Ды нічога не баяліся. І хоць было нас спачатку ўсяго шаснаццаць хат арцельнікаў, а сілы адчувалі ў сабе за ўсё сяло.

— Ого! Тады і ты быў арол... І мы гарнуліся да цябе, бо адчувалі ў табе сілу. Нічыя нянавісць не палохала нас.

— Нашай нянавісці баяліся, Ульясю. Хоць і мала нам з табою тады гадоў было, а баявымі комсамольцамі былі.

— Няўжо-ж! Парпура аж пеніўся, калі пачуў, што яго наймічка паказвае арцельнікам, якое поле забіраць у яго пад арцель. Выхваляўся, што павесіць мяне на вярбе за ногі над сваімі варотамі...

— Ды і ты-ж была, не ўрокам кажучы, нібы ў табе кацёл кіпеў. Як прыйшла з комсамольцамі да Парпуры на двор, дык як той камандзір камандавала.

— Забывацца пачаў, Астапавіч: гэта пазней было. Ужо калі дажылі да суцэльнай ды пачалі ліквідаваць іх. Ха-ха... — усміхнулася Ульяна даўнім успамінам. — Парпура на калені становіўся перада мною, за ногі хапаў, молячы, каб у сяле яго пакінулі і не чапалі маёмасці, а я яму толькі сказала: «Не я цябе ліквідую, а мой клас, дзякуй, што жывога пакідаем...» Снег глытаў са злосці... Яны-б тады нас жыўём парадзіралі, ды ўжо не іхняе зверху было!

— І глядзі — забылася... — уставіў сваё брыгадзір. — Нібы бур'ян выпалалі і пакінулі на ўзмежку — няхай сохне. І пасохла... А мы расцвітаем. Такая наша лінія.

Месяц вісеў нізка над скаламі на тым баку Росі. Мігatlівая дарожка працягнулася праз увесь шырокі плёс, аж да ульянінага двара. На момант з'явіўся на ёй рухлівы чоўнік і знік. Нехта плыў да берага. Моладзь канчала песні. Яшчэ трохі — і пабялее небасхіл на ўсходзе. А Рось несціхана шумела свае песні.

Брыгадзір кінуў недакурак у росную траву.

— Сёння ўвечары званілі з раёна.

— Пра малацьбу пыталіся?
— Пра нашу Рось гаварылі. Прышло рашэнне. Увосень пачнуць грэбля гаціць. На трыста кіловат будзе. Залье і тваю, Ульяна, сядзібу. Не будзеш шкадаваць?

Яна задумалася. Ціха сказала:

— Як пераставілі цябе са старшыні калгаса на брыгадзіра, не шкадаваў?

— Маё грамадскаму не наўпоперак. Аб'ядналі калгасы ў адзін — не мой маштаб. Не шкадую.

— І маё, Астапавіч, грамадскаму не наўпоперак. Не пашкадую. А толькі як разальцеца тут возера шырокае, аж да лесу, дык я ўзбяруся ў такую ноч на тую вунь скалу, каб месячная дарожка ажно да самых ног маіх праслалася, пагляджу навокал і скажу сама сабе: «Вунь там, Ульясю, на саменькім дне твая бацькаўская і дзедаўская сядзіба — у цемрадзь і іл панурылася навек, а табе сонца і ноччу з турбіны ззяе, і дарожка твая ў жыцці, як гэта месячная, ззяе і пераліваецца. «Не шкадуеш, сэрца?» — спытаю ў яго. І ўжо ведаю — адкажа: «Радуюся, Ульяна!» Я сваё сэрца ведаю!

— І я яго ведаю, Ульяна, тваё сэрца...

Яна нібы прыслухалася і змоўкла.

— Ведаю, Ульяна, яшчэ як мы з табой маладымі былі. Толькі яно раптам не захацела мяне.

— Іншы да сэрца прыпаў, лепшы. Супроць цябе я сілу мела, лёгка разлучылася, сэрца і не зашчымяла, а супроць яго нібы ўранілі мяне... Калі-б сказаў: прэч ідзі — пайшла-б, а сказаў-бы: скачы з абрыву ў Рось — і скочыла-б... Ды ён сказаў: ідзі, любая, прыгорнемся і не разлучымся ніколі — дык хоць-бы і захацела не пайсці, не знайшла-б тое сілы ў сабе... Вось які быў мой Андрэс. Таму і змяніла цябе на яго, Астапавіч, хоць ён і быў прасты араты, а ты старшыня арцелі. Сэрца, Астапавіч, не лічыльнік.

— Ат, успомніла ліха ведае што... — крыху ўзлаваўся брыгадзір. — Дый памяць Андрэя трывожыць нядобра: ён геройскаю смерцю на фронце загінуў.

На хвіліну хмара закрыла месяц. Сяло акунулася ў цемру. Над полем невыразна трымцелі зарніцы: малатарня працавала і ноччу. Недзе за крайнімі хатамі дзвячы гурт пасля позняга купання канчаў апошнюю песню. Толькі адна дзяўчына гукала на сяброўку, што забавілася каля рэчкі адзяваючыся:

— Воль-ка-а!

— Го-о-оў!

— Даганяй!

— За-а-араз!

Ульяна перахілілася, седзячы, да адчыненых дзвярэй, прыслухалася да роўнага дыхання дочкі.

— А ўранні каля малатарні будуць пазяхаць, траха ратоў не парадзіраюць, — незадаволена бурчэў Карпо Астапавіч на дзяўчат.

Ульяна нібы і не чула.

— Спіць, — ціха сказала яна. — Арцём Даўгапол дахаты ў водпуск прыехаў, у Багуслаў, а цяпер вяртаецца на будаўніцтва. Бярэ з сабою хлопцаў, дзяўчат. І Ганька захацела ехаць.

Карпо Астапавіч пачаў круціць цыгарку.

— Чаго-б гэта я кудысьці ехаў, калі вось у мяне пад носам пачынаюць будаваць? І не абы якую, а на трыста кіловат. Колькі людзей трэба будзе!..

— Эх, Астапавіч, не захоча яна і слухаць. Куды там! Трыста!.. А дзвесце пяцьдзесят тысяч не хочаш? Не ведаеш ты мае Ганькі! Дзвесце пяцьдзесят тысяч кіловат! Гэта ўжо не будуць тушыць у сяле святло, калі малатарня працуе. Ого! Вочы заплюшчыш — і ззяе!.. Ды ёй тыя дзвесце пяцьдзесят тысяч і ўва сне здаюцца. «Чаго ты, дачушка?» — «Эх, мамка, Арцём піша: Кахоўка для камунізма заззяе! Гэта-ж яны яе будуць будаваць...» І кудысьці ў акно глядзіць і нічога не бачыць. Шчыпае ад бохана і жуе, задумаўшыся. Так і ўстае — лыжка сухая... Дык хіба яе ўтрымаеш?.. А я не такою была?..

— Шкада, — сказаў Карпо Астапавіч, — такую дзеўку страціш. Зімой хацелі ёй дзялянку пад буракі прызначыць — няхай-бы рыхтавала да вясны. Ёй-бы нашага хлопца, добрага работніка. Сашко мой па Ганьцы сохне. Спачатку і прывабіла яго, як ты мяне калісьці змоладу. Ды вось той Арцём Даўгапол галаву ёй задурыву.

Месяц плыў яшчэ ніжэй, кіруючыся да скалаў за Росью. Карпо Астапавіч раптам падняўся. Доўга расціраў нагу, зайшлася. «Сэрца — не лічыльнік», — падумаў і сказаў: — Дабранач, — хаця ўжо і хіліла на ранак.

Праводзячы яго да пералазу, Ульяна сказала:

— Неяк вось праходзіла. Удаляя ў вас новая хата. Усё закончылі?

— Чарапіцы не хапіла. Ды яшчэ хачу ў каморы цэментам

заліць, каб пацукі не прагрызалі. Ужо на матэрыял разжыўся. А тваю затопіць. Недзе даведзеца іншай шукаць. Бывай здарова! Дык заўтра няхай звяно на авёс выходзіць. Ганьцы шчаслівай дарогі.

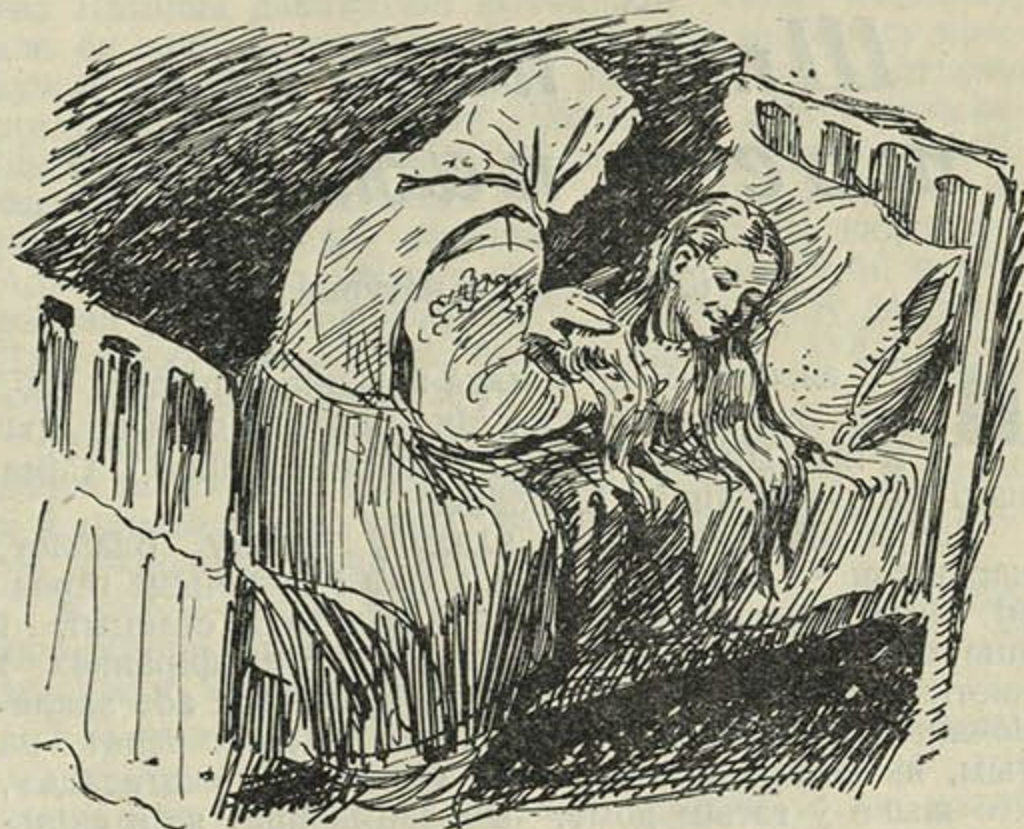
— Ідзі здароў.

І паспяхалася ў хату.

Праспявалі пад паветкай маладыя пеўні яшчэ неўзмацнёлымі галасамі. Басаноўж ціха прайшла ў пакой дачкі. Нізкі месяц свеціць проста ў хату. Села зноў у галовах на маленькім зэдліку.

У хаце было душна. Ганька соладка спала, раскінуўшыся на ложку. Русыя валасы яе падалі з падушкі, адна рука згарнулася пад галаву, другая звисала з ложка, нібы прасіла матчынай ласкі. На вуснах як быццам застыла ўсмешка, і Ульяне здалося, што дачка ўсміхаецца да яе, такім ясным і прыветным быў яе твар у сне.

Узяла доччыны валасы, разаслала на далонях і прыпала да іх абліччам. Звечара яна мыла валасы лугам. Такія мяккія, пышныя. Ого! Ужо ёй не вяртацца цяпер дахаты. Хіба так толькі, маці адведаць. Эх, калі-б не гады ды хвароба — сама паляцела-б туды. Шкада, Андрэя няма. Усе ўтраіх і паехалі-б тыя тысячы кіловат здабываць. Гэта-ж не жарты!

У Высокім вунь на сто дваццаць збудавалі ды і то ўжо ў людзей мазалёў менш і рукі не такія парэпаняны. Калісьці, як арганізавалі ў сяле комсамол, а потым арцель, дык толькі марылі пра электрыку. А цяпер... Малайчына Ганька! Няхай-жа будзе так, што і яна тую Кахоўку будавала, як калісьці яе маці першы комсамол у сяле заводзіла і першую арцель выпеставала. Сашко, бачыш, сохне па ёй. Добры хлопец, і прафесію мае добрую — механік МТС. А як ёй Арцём да сэрца прыпаў!.. Карпо Астапавіч, бачыш, новую хату паставіў сыну. Ім гаспадыню талковую трэба. І, сапраўды, хіба-ж з Ганькі дрэнная гаспадыня была-б! У яе ў руках так і гарыць усё... Ды што-ж ты зробіш, калі ў яе і душа гарыць... «Мама, — кажа, — хіба толькі і прасторы, што на ўласным дварэ? Душа цяпер з крыллямі, ёй мала свайго двара і свайго сяла. Не трымайце...». Ляці, дачушка, ляці, галубка! А калі выпадзе табе радасць вялікая-вялікая, напоўніць сэрца тваё, пралунай над нашаю хатай надосвітку перапёлкаю, адгукніся — маці будзе чакаць і пазнае...

І клала пышныя дзвячы валасы сабе да твару, цалавала працягнутую ў сне руку дачкі, любавалася на яе.

З-за Росі даляцеў ледзь чутны свіст. Маці і схмянуцца не паспела, як прахапілася дачка.

— Мама! Уставайце... Дзе вы? Спіце? О, вы ўжо і прачнуліся...

— Ужо, дачушка. А што?

— Хіба не чуеце?

Яшчэ раз свіснуў на тым беразе, ужо бліжэй.

— Гэта-ж хлопцы на машыне да станцыі едуць. Мяне чакаюць. Ідзіце хутчэй на бераг, там Арцём чоўнам пераяздае, скажаце, дзе прыстаць. А я заплятуся. Ды не плачце...

За Росью на шляху з Багуслава спявалі хлопцы і дзяўчаты. Гэта ў машыне чакалі Ганьку.

Калі Ульяна прыйшла да берага, Арцём ужо брыў у ботах па мелкаму, пакінуўшы човен на мелізне.

— Добрай раніцы, цётка! — пазнаў яе ў прыцемку. — А дзе-ж Ганна?

— Зараз вийдзе. Заплятаецца.

— Ды няхай не спяшыць, пачакаем. Што там у яе — давайце перанясу. Не раздумала яшчэ?

Праз некалькі хвілін усе ўтраіх ішлі да ракі.

Арцём з ганьчыным чамаданам спераду, за ім дзяўчына з маткаю, абняўшыся.

І доўга не маглі разлучыцца над Россю маці і дачка. Малая яшчэ была Ганька, семнацатка. Гарнулася да маці, развітвалася. Арцём пабрыў да чаўна, палажыў чамадан на карму і вярнуўся. Ухапіў Ганьку з матчыных абдымкаў ды панёс па вадзе да чаўна, каб не замачыла ног.

— Бывайце, матуля!

Маці пабегла па мелкай вадзе да чаўна — яшчэ раз аб-

няць дачку, ды дзе ёй было дагнаць.. Толькі і бачыла, як човен нырнуў у цёплы, кучаравы туман над вадой, знік.

— Мама, бывайце! — даляцела з таго берага.

А маці стаяла па калені ў вадзе і доўга прыслухоўвалася. І вось ужо зніклі фары машыны на шляху за скалою. Абарваліся і словы песні, нібы таксама зніклі за скаламі...

— Шчасліва табе, дачушка!

І пачула, як праляцела ўгары перапелення, пшчотна азвалася «піць-палоць, піць-палоць...»

І смяялася з радасці, і плакала. Так ужо створана матчына сэрца.

З украінскай мовы пераклаў

Янка БРЫЛЬ.

Што пасееш, тое і пажнеш

(Замалёўкі з натуры)

НЕЯК вясной было ў мяне заданне напісаць нарыс пра адну сям'ю. Мне параілі: пішыце пра К-кіх. Цікавая сям'я. Сямёра дзяцей. Сама маці мае вышэйшую адукацыю.

Добра. Як і звычайна, кладу ў сумку блакнот, карандаш — іду знаёміцца з маімі будучымі героямі. Вуліца цягнецца да самай Балотнай станцыі, і мне хапае часу «экзаменаваць» сябе: па фіранках і кветках на вокнах, па цікавым дзіцячым або заклапочаным ці рассеяным жаночым твары, нават па тым, як абгароджаны двор, стараюся «адгадаць», хто жыве ў гэтым доме, чым займаецца, якія схільнасці ў гаспадароў...

Загадзя малюю жыллё і сям'ю К-кіх.

Уяўляецца скромны невялікі домік, абгароджаны дасціпным парканам. Леташнія клумбы ўжо чыста вымецены, падрыхтаваны да ўскопкі. Шырокія кусты бэзу працягваюць у вокны галіны, кранаюцца шыб набухшымі прахладнымі пупышкамі... На прысядзібным участку садок, альтанка (летам яе заплятае хмель-уюн, яркааранжавая фасоль, аксамітныя настурцыі), укопаны ў зямлю столік, лаўкі...

Маё ўяўленне, здаецца, не малое нічога асаблівага. Калі мець на ўвазе, што старэйшыя дзеці К-кіх працуюць ужо самастойна, дык чаму-ж не быць тут альтанцы, чаму не пасядзець летам з кніжкай у цяньку за столікам...

... Патрэбны мне нумар дома ўсё бліжэй і бліжэй. Вось-вось і «праэкзаменую» сябе. 82, 84, 86. Нарэшце, 88 — і на ўласным «экзамене» я «правальваюся» самым жорсткім чынам.

Стары неахайны дом сустракае мяне панурым позірам запушчаных вокан, завешаных парыжэлымі фіранкамі. Прыступкі неагледжанага ганка не падмецены... Штурхаю прыадчыненыя дзверы — ні з месца. Набухлі і аселі так, што толькі з дапамогай плечука прыадчыніш іх на трацінку і толькі праз гэтую шчыліну ўціснешся ў калідор.

У калідоры, прыстасаваным часткова пад кухню і застаўленым розным барахлом так, што не пралезці, не прадыхнуць ад прымуснага чаду, на мой стук прыадчыняюцца дзверы, высоўваецца растрапаная жаночая галава. Паспяваю заўважыць толькі разгублены твар і заношаны халат.

— Прабачце, калі ласка, адну хвіліначку...

Атрымаўшы, нарэшце, дазвол зайсці ў пакой, спыняюся на парозе, стрэтая і спыненая позірмам пары цудоўных сніх вочак. Вочкі гэтыя такія наіўныя ў сваёй сур'ёзнасці, што я не стрымліваюся, каб не засмяяцца ад задавальнення.

— Якая-ж ты цудоўная, дзяўчынка!

Маленькай «гаспадыні» не больш двух гадоў.

З-за шырмы, якая неяк недарэчна наўскоць перагароджвае вялікі пакой, чуецца прыглушаны шэпт. А потым голас жанчыны, якая адчыняла мне дзверы, зноў просіць прабачэння і прапануе садзіцца. Аглядаюся вакол — і ніяк не знаходжу месца, дзе можна было-б прысесці. Дыван і некалькі крэслаў завалены раскіданай вопраткай, газетамі, дзіцячымі цацкамі. Нягледзячы на тое, што часу ўжо дзве гадзіны дня, ложка — іх у пакоі два — не прыбраны. Так і стаяць раскіданыя пасля ночы. На сталае брудная пасуда, буханка хлеба, надкусаны батон, чайнік стаіць проста на цыраце.

Акідваю беглым позірмам сцены. На закопчаных шпалерах два здымкі ў рамках: мілавіднай белакурай дзяўчыны з вясёлымі гарэзлівымі вачыма і маладога хлопца з поглядам, смела накіраваным недзе ўдалачынь... «Самі гаспадары ці дзеці?..» — адчуваючы, як увачавідкі вяне мой настрой, ужо без ранейшай упэўненасці стараюся адгадаць я.

Праз некалькі хвілін з-за шырмы выходзіць сама гаспадыня.

Мы вітаемся. Яна ў трэці раз просіць прабачэння — на гэты раз ужо за непарадак у кватэры — і цікавіцца мэтай майго прыходу. А ў мяне, сказаць па праўдзе, язык не паварочваецца, каб растлумачыць ёй тую мэту... Выслухаўшы маё канчаткова звязанае жаданне напісаць нарыс пра яе сям'ю, К-я ахвотна згаджаецца на гэта. Так, да вайны яна скончыла інстытут і год нават займалася ў аспірантуры. Перашкодзіла вайна... А пасля вайны выкладала гісторыю ў адным з мінскіх тэхнікумаў. Пайшлі меншыя дзеці. На сямейнай нарадзе з мужам вырашылі: хатнюю работніцу не браць, а часова лепей кінуць працу і заняцца выхаваннем дзяцей... Паступова ўцягнулася ў хатні быт, адарвалася ад таварышаў па рабоце, ад грамадскіх спраў — і неяк атрымалася так, што адрыв ад усяго гэтага стаўся не часовым, а пастаянным...

Праўда, у кніжнай шафе стаіць палічка «мамінай» літаратуры, аднак займацца ёю ўсё ніяк не выпадае...

Гэтаму няцяжка паверыць. Трымаць на адных руках такую вялікую сям'ю нялёгка. Не кожная жан-

чына ў такіх абставінах умее выкраіць час для «на-
вук».

Непрыемна ўражвае другое: як магло здарыцца, што адукаваная інтэлігентная жанчына, кінуўшы лю-
бімую справу і аддаўшыся дзецям, і сама так апусці-
лася і дзецям сваім не здолела прывіць ні працоўных,
ні нават самых элементарных навыкаў культуры?

Пры мне з маці было трое яе дачок: Кацяшэ —
тое сінявокае чароўнае стварэнне, якое першым
стрэла мяне на парозе кватэры, шасцікласніца Зіна,
як мне здалося, занадта разбітнае і шматслоўнае
дзяўчо, і трэцяя, дзевяцікласніца Галіна. Галіне, му-
сіць, было няёмка сустракацца з чужым чалавекам.
Яна так і не паказалася з-за шырмы.

І колькі-б мяне ні запэўнівала сама К-я, што дзе-
цям яна з маленства прывівае працоўныя навыкі, што
малыя ад старэйшых вучацца ў яе парадку і дысцып-
ліне, я гэтага не заўважыла ў яе сям'і.

На матчыну заўвагу пакласці батон або адрэзаць
кавалак і есці як след шасцікласніца Зіна адмах-
нулася няўважлівым «Ну цябе, мамка» і працягвала
адкусваць ад цэлага батона. Гледзячы на яе, нэндзі-
лася і цягнулася да батона і двухгадовая Кацяшэ.
Дзеці, вядома, не былі галодныя. Проста, яны не ме-
лі чым заняцца. Не перастаючы жаваць булку, Зіна
раз-по-раз умешвалася ў гутарку дарослых. Галіна
сядзела за шырмай. А маці гэта нават не бянэжыла,
як не бянэжыў і страшэнны развал у кватэры...

Вядома, мо' зусім і не абавязкова мець усім лю-
дзям садовыя альтанкі і сталы з лаўкамі (хоць гэта
і зусім надэрная рэч!). Аднак у сям'і, дзе адзін сын
працуе тэхнікам, а другі слесарам на буйных заво-
дах, лепш усё-ж хадзіць праз дзверы, а не праціс-
кацца праз шчыліну...

І колькі не запэўнівала мяне К-я, што муж яе, у
маладосці аматар мотавеласправы, а зараз аўтаме-
ханік, з маленства прывівае сынам любоў да спорту
і наогул да «мужчынскіх» спраў, — не паверылася
мне і ў гэта. Зноў-такі, чыя-ж, калі не «мужчынская»
справа, адрамантаваць дзверы, навесіць дваровую
брамку, паправіць плот? Не наймаць-жа для гэтага
дзе-небудзь на баку «мужчыну», маючы трох муж-
чын у сваёй сям'і...

Абыякавасць і бездапаможнасць у быту дзяцей,
потым падлеткаў, а затым і дарослых людзей зусім
не залежыць ад таго, з якой сям'і яны паходзяць: з
інтэлігентнай ці з самай звычайнай, працоўнай сям'і.

Маці Надзі З. — прыбіральшчыца. Сама Надзя
працуе сакратаршай у адным з міністэрстваў. За-
стаўшыся сіратой, надзіна маці нямала нацярпелася
гора: нямала пахадзіла ў пастухах, не адзін год на
людзей папрацавала. Пра вучэнне толькі марыла.
Таму дачку сваю, гадууючы яе ў іншы час і ў іншых
умовах, намагалася чаго-б гэта ні каштавала, «вы-
весці ў людзі», даць ёй вышэйшую адукацыю, «каб
Надзяка на доктара ці настаўніцу вывучылася».

Аднак Надзя не вельмі раздзяляла імкненні маці.
Вучыцца не вельмі старалася. Патрабавала ад маці
грошай больш на строі, чым на кніжкі... Сяк-так
«выцягнула» восем класаў, а далей вучыцца не за-
хацела. Маці плакала, упрошвала дачку вучыцца, а
паслаць на работу на завод ці на фабрыку, куды са-
ма прыйшла з вёскі, «пашкадавала». Пашкадавала
яе заўсёды чыстых белых рук з манікюрам... Каб
куды «на чыстую работу»!.. Па сваёй сардэчнай сла-
басці сама маці забывала ў гэты час пра свае цём-
ныя натруджаныя рукі...

І дачка пайшла на «чыстую работу» сакратаршай.
Усе яе заробкі ідуць на строі. Вядома, заробкаў гэ-
тых не хапае... Калоцячыся над доччынай красой і
яе белымі рукамі, маці ўзяла яшчэ адну работу...

А Надзя не толькі ніколі не памые талеркі пасля
сябе, а чысценькая, беленькая, завітая, сароміцца
прызнацца, што яе маці — прыбіральшчыца, саро-

міцца... ісці па вуліцы поруч са сваёй маці-працаў-
ніцай.

Страшэнная крыўда. А яшчэ больш крыўдна тое,
што ўсё гэта зроблена, можна сказаць, уласным мат-
чыным сэрцам, яго нязмернай сляпой любоўю, нера-
зумным шкадаваннем...

Вельмі цяжка перавыхоўваць беларучку, якой мі-
нула 20 год. Куды прасцей было-б з маленства скі-
раваць яе на правільны шлях.

Прыкладу другі прыклад.

...Наташа — адзіная дачка ў бацькоў (бацька —
совецкі работнік, маці — настаўніца). І надзіўна,
што бацькі над ёю, як кажуць, «дрыжаць». Аднак
гэта зусім не перашкаджае ім выхоўваць дачку пра-
цавітай, уважлівай і спагадлівай.

З таго часу, як дзяўчынка навучылася «сама»
сядзець, яе прывучылі самастойна валодаць лыжкай.
Калі яна цвёрда стала на ножкі і пайшла, яе прыву-
чылі прыносіць і ставіць у час яды да свайго століка
сваё дзіцячае крэсла. Спачатку было цяжка. Кожны
раз Наташы дапамагалі выконваць гэты абавязак,
але ён ніколі не адмяняўся. Потым яе пачалі пры-
вучаць падаваць тату і маме хатнія туфлі, калі яны
прыдуць з работы дадому. Пазней ёй далі ў рукі ве-
нік і паказалі, як трэба падмятаць падлогу, прыбі-
раць за сабою пасцель. Усё гэта прывідалася не
адразу, не заўсёды выконвалася з палкім жаданнем.
Аднак ніхто з дарослых ні разу не зрабіў ёй непат-
рэбнай уступкі, не папракнуў, не накрываў дарэмна.
Дзяўчынку папраўлялі, ёй дапамагалі, але ніколі
«не шкадавалі» папустому.

Зараз Наташы 15 год. Яна вучыцца ў тэхнікуме,
добра паспявае і добра вядзе хатнія справы. А спраў
у яе нямала: маці часта хварэе, і Наташы самой час-
та даводзіцца быць гаспадыняй.

Жыццё — рэч складаная. І вельмі рэдка каму
даводзіцца прайсці бесклапотным сузіральнікам па
яго часам вельмі няроўных дарогах.

І таму зусім дарэмна некаторыя бацькі стараюцца
супакойваць сябе тады, калі размова ідзе аб так
званых «цяжках» выхавання дзяцей. «Ат, няхай
гуляе, няхай бегае. Усё жыццё яшчэ наперадзе: па-
спее напрацавацца... Хоціць таго, што мы, бацькі,
змалку змушаны былі зарабляць сабе на хлеб...»

Неразумна і дачаснае адмаўленне ад усяго і не-
патрэбныя «ахвяры» для дзяцей. «Няхай ужо дзеці
апрачаюцца і абуваюцца ва ўсё новае, а наш час,
бацькоў, прайшоў»...

І сапраўды, глядзіш, сын або дачка фарсяць у
бастонавых касцюмах і крэпдэшывах плаццях, а
бацькі, якія ўсё сваё жыццё аддалі дзецям, не
маюць ні прыстойнай адзежы, ні абутку, каб выйсці,
як гаворыцца, нават «на людзі».

Не дзіва, што «родным дзецям» тады сорам ісці
з уласным бацькам або маці!

І зусім іншае бачым мы ў тых сем'ях, дзе змалку
дзеці атрымліваюць неабходныя працоўныя навыкі,
дзе змалку яны прывучаны паважаць працу старэй-
шых, прывучаны беражліва адносіцца да таго, што
запрацавана іх бацькамі.

Многа цікавых кніг і карысных парад можна су-
стрэць у нашай літаратуры, прысвечаных выхаванню
дзяцей у сям'і, прысвечаных «бацькам і дзецям». Як
добра было-б, каб усе бацькі — і тыя, хто збіраецца
стаць імі — сваёй настольнай кнігай выбралі «Кнігу
для бацькоў» і «Лекцыі аб выхаванні дзяцей»
А. С. Макаренкі. Яны вынеслі-б адтуль шмат разум-
нага і карыснага.

Алена ВАСІЛЕВІЧ.

Рэдакцыя звяртаецца да сваіх чытачоў з прось-
бай на старонках нашага часопіса выказаць свае
думкі па пытанню аб выхаванні дзяцей.

Пра Ашмянскі дом адпачынку маці і дзіцяці

Мільёны працоўных нашай краіны штогод праводзяць свой адпачынак у санаторыях і дамах адпачынку. Няма выдатных здраўніц знаходзіцца і на тэрыторыі нашай рэспублікі. Бабруйскі санаторый, дамы адпачынку ў Чонках, Ждановічах, Ашмянах, Блоні і многія іншыя сталі ўлюбёнымі месцамі адпачынку рабочых і служачых.

З года ў год дзяржава і профсаюзнае арганізацыі ўсё больш і больш сродкаў адпускаюць на забяспечанне здаровага, поўнаценнага адпачынку працоўных. Вельмі важна, каб гэтыя сродкі выдаткоўваліся строга па прызначэнню. У гэтай справе, як і ў любой іншай, недапушчальны абыхавасць і бескантрольнасць.

З мая 1951 года, згодна з рашэннем Упраўлення курортаў, санаторыяў і дамоў адпачынку, 75 месц у Ашмянскім доме адпачынку было адведзена для маці з дзецьмі дашкольнага ўзросту. Гэтая здраўніца атрымала нават новую назву: Ашмянскі дом адпачынку маці і дзіцяці. Ёй было дазволена мець дзве дадатковыя штатныя адзінкі: выхавацельніцы і няні. І памяшканне, і харчаванне — усё было прыстасавана для адпачынку маці з дзецьмі. У кнізе водзяў маці ад усёй душы дзякавалі за тое, што ім далі магчымасць добра адпачыць.

Але прайшоў некаторы час, і сярод адпачываючых усё менш і менш сустракаліся маці з дзецьмі. У чэрвені бягучага года — у самы разгар адпускной кампаніі — у Ашмянах адпачывала ўсяго сем маці з дзецьмі. Нажаль, гэты факт не выклікае трывогі ні ў профсаюзных арганізацыях, ні ва Упраўленні дамамі адпачынку. Ніхто як след не задумаўся над прычынай падобнай з'явы.

— Не гарэць-жа нашым пучэўкам. Няма маці з дзецьмі, няхай Ашмянскі дом адпачынку абслугоўвае звычайных адпачываючых, — вырашылі ў рэспубліканскім Упраўленні дамамі адпачынку.

Чаму-ж усё-такі няма маці з дзецьмі ў доме адпачынку? Няўжо мае рацыю загадчык аддзела сацстраху профсаюза работнікаў культуры тав. Смалякова, якая лічыць, што «проста няма жадаючых паехаць з дзецьмі адпачываць»? Справа, вядома, не ў гэтым. Справа ў першую чаргу ў тым, што многія профсаюзы, размяркоўваючы пучэўкі, падыходзяць да гэтага пытання вузка практычна — толькі з пункту погляду выгады.

Ужо дзе-дзе, а ў БРК саюза тавараў шырокага спажывання, дзе на прадпрыемствах у пераважнай большасці працуюць жанчыны, павінны былі-б разумець, як важна даць магчымасць працавітай работніцы-маці адпачыць з дзіцянем. Але ў гэтым профсаюзе і адказны сакратар тав. Грыўніна і іншыя работнікі абыхава заявілі: «Лепш ахапіць пучэўкамі двух чалавек, чым выдаць іх адной работніцы для яе і яе дзіцяці».

На месцах так і робяць. Паколькі пучэўкі ў Ашмяны нічым не розніцца ад пучэвак у іншыя дамы адпачынку (у іх няма нават паметкі, для каго прызначаны), то

размяркоўваюць іх звычайным парадкам. На многіх прадпрыемствах нават не ведаюць пра існаванне такога дома адпачынку. Такія факты выяўлены на швейнай фабрыцы імя Крупскай, у друкарні імя Сталіна. З гэтых прадпрыемстваў не адпачывала ў Ашмянах ні адна маці з дзіцянем.

Неабходна прыняць захады, каб Ашмянскі дом адпачынку маці і дзіцяці адпавядаў сваёй назве. Рэспубліканскі совет профсаюзаў павінен дабіцца, каб пучэўка ў гэты дом адпачынку была са штампам «для маці і дзіцяці», каб быў вызначаны яе кошт і датацыя да яе.

Велізарнымі клопатамі акружаны маці і дзеці ў нашай краіне. Мільёны дзяцей школьнага і дашкольнага ўзросту праводзяць лету ў піонерскіх лагерах, на дачах і ў іншых здраўніцах. Партыя і ўрад не шкадуюць для гэтага ні сродкаў, ні сіл.

Дом адпачынку маці і дзіцяці ў Ашмянах неабходна выкарыстаць як след. Адпачываць у ім павінны быць, для каго ён прызначаны.

Няня: — З'ешце, хлапчаныткі, трохі кашкі, цёця-выхавацельніца пачытае вам цікавыя казкі!

Мал. Н. Гурло

ГРЫБКІ — БАРАВАЧКІ

Малюнкi А. Волкава

Франц ВЕЙХЕЛЬТ

Раннія баравічкі
Мы завем — «красавічкі».
Закрасуе ў полі жыта —
Так і высыплюць яны
Па мясцінах неабжытых
У гушчарніках лясных.

З лямца моху, з-пад ігліцы,
На вачах расце гарбок:
Каб дамок — дык не дамок,
Каб святліца — не святліца —
Пнецца к сонейку грыбок.

На бары, лясным прыволлі,
Пад кустамі, пад лаўжом
Поіць лета іх уволію
У ночы парныя дажджом.

Дзень-другі п'ючы патрошку
Вільгаць з дна духмяную,
Стане ў грыба тоўстай ножка,
Шапачка — крамянаю.

Вунь,
нібы на пагулянку,
Выйшлі, клічуць хлапчукоў
На цяністую паланку
Сыраежкі і ваўнянкі,
І сям'я баравічкоў.

Саступі на бок з дарогі,
У бярэзнік — і тады
З хрустам кінуцца пад ногі
Цэлым вывадкам грузды.
Глянё,

пад дубам, як акоран,
Здаравенны белы грыб!
Хочаш, рэж яго пад карань,
Хочаш, з каранем бяры.

Грыб на добрую вячэру!
І не трэба лепшых страў:
Хлыне з кухні цёплы чэрвень
Пахам сонца, дрэў і траў.

Пераклаў з нямецкай мовы
Язэп СЕМЯЖОНАУ

Пасля суда

А. ШУРПАЧ

(Навела)

Мал. Ю. Пучынскага.

КАЦЯ вельмі спяшала дамоў. А тут, як наўмысна, снег цярушыць і цярушыць. Вецер падхоплівае калючыя крупінкі і балюча сцёбае па твары, парушыць вочы. Ногі раз'язджаюцца ў сыпучым снезе. А ў грудзях трывога: як там дома Паўлік, хто з ім і што з ім?

Каця думала, што не забавіцца, вернецца дамоў завідна, пагэтану нікога не папрасіла, каб пабыў з малым, паглядзеў за ім. Сын згадзіўся пабыць у хаце, толькі ўмову паставіў: купіць абавязкова машыну, што сама беге. Каця ўспомніла пра сынаў наказ і памацала ў пакунку рабрыстую цацку.

Вярталася Каця з суда... Шэсць год таму назад выйшла яна замуж за Пятра Калуповіча. Родныя ды і многія са знаёмых не раілі дзяўчыне звязваць лёс з ім. Адзіны сын у бацькоў. Песцілі яго змалку, у вялікія людзі мецілі вывесці, але сын не апраўдаў надзей бацькоў, занадта разбэсціўся. Але хіба-ж ты прыкрыкнеш на сэрца, як на неслухмянае дзіця? Выйшла. І вось цяпер...

Працаваў ён тады ў магазіне. Год пражылі яны разам, а ніводнай капейкі яго заробатку не бачыла Каця. Усё ў яго была прычына: то мышы тавар папсавалі, то на складзе недадалі, то аблічыўся. Верыла яна спачатку гэтаму, ды нядоўга. Прыходзіў дамоў з работы амаль заўсёды выпіўшы, часта прыводзіў з сабою кампанію. Прыносілі гарэлку, патрабавалі закускі. Патрабавалі заўсёды, каб смачны абед гатаваўся, любіў абноўкі насіць. Не раз ляцела ў парог так старанна вымытая і адпрасаваная сарочка. «На мяне людзі глядзяць! — крычаў ён, — а ты мне анучы падсоўваеш!» Каці іншым разам так хацелася пайсці ў кіно! Але сорам было прызнавацца, што няма грошай на білет... Потым нарадзіўся Паўлік. Усю пяшчоту шчырага сэрца перанесла яна на сына, на свайго блакітнавокага Паўку.

Пайшла ў звяно ільняводчае, падвойны ўчастак сабе ўзяла. Дні і ночы аддавала рабоце і зарабляла многа. Дастатак стаў у хаце. А людзі (былі і такія) зайздросцілі нават; моў, чорт іх не бярэ, усяго хапае. Ды не ведалі яны, колькі слёз каштуе гэты ўяўны дастатак.

...Рэвізія. У Пятра аказалася вялікая нястача: не прайшлі марна выпіўкі. Тады аднаго толькі баялася Каця, каб не судзілі Пятра. Такая ганьба! І пастаралася, каб не судзілі. Сама ў раён хадзіла, прасіла. Прышлося прадаць карову, забрала ўсе грошы з калгаса, што за лён прызначаліся: да капейкі пагасілі нястачу.

Суपाкойвала Пятра. Што-ж, бывае памылка! Не трэба лезці туды, дзе не ўмееш. Дорага каштуе ўрок, але-ж мы маладыя, здаровыя, удвух у калгас пойдзем, за год зноў нажывем усё. Пётра спачатку адмоўчаўся, быццам і згаджаўся. А потым, калі прайшла атарапеласць, калі ён зразумеў, што мінуў кары, заявіў, што ў калгас не пойдзе. Ён знойдзе сабе месца, дзе людзей паважаюць, прастору ім даюць. Моў, краіна вялікая. Звязаўся з Нупрэем Бабічам, самагоншчыкам. Суткамі не прыходзіў дамоў. А калі з'яўляўся п'яным, то крычаў: «Не разумеюць мяне тут. Я дакажу, хто я! Загубіла ты мне жыццё!» — накідваўся ён на Кацю. А потым і з'ехаў. Куды — ніхто не ведаў. Пяць год не было ніякай чуткі і нарэшце, як снег на галаву, позва ў суд аб разводзе...

Усе гэтыя пяць год мала хто бачыў усмешку на твары Каці. Толькі дома з сынамі цешылася. Па-ранейшаму ў полі працавала, лён расціла.

Прыехаў у родную вёску даўні сябрук дзяцінства, Сяргей. Яшчэ ў маладыя дзявочыя гады ведала Каця, што Сяргей душу за яе гатоў аддаць, але Пётра заняў усё сэрца дзяўчыны. Тады Сяргей з'ехаў з вёскі. Некалькі год вучыўся і працаваў на заводзе. У родную вёску вярнуўся спецыялістам па электрычнасці, залатыя рукі ў чалавека.

Сяргей не назваў Каці сваімі прызнаннямі, не пытаў ні аб чым, нават пры сустрэчах больш маўчаў. Вялікай асалодай

для яго было сустрэцца з ёю ды хоць крокаў са два прайсціся поруч.

Падружыўся Паўлік з ім. Бывала, калі няма малога доўга з вуліцы, то Каця дасканала ведала, дзе шукаць яго: на электрастанцыі, у дзядзькі Сяргея. Цацкі яму майстраваў, з сабою на рэчку браў, у машыне катаў.

Неяк за вячэрай запытаў сын у Каці:

— Мама, а дзе наш тата?

Прыкусіла губу яна і адказала:

— Наш тата далёка-далёка, прыедзе хутка.

— Мама, калі не прыедзе тата, то я хачу, каб маім татам быў дзядзька Сяргей.

Нічога не сказала тады маці сыну, бо ў грудзях цяплілася надзея, што вернецца Пётра, даруе яна яму і крыўду, і страчаныя марна гады, даруе дзеля сына. І пасля такога рашэння яшчэ больш насцярожвалася яна.

А між тым, усё-ж чагосьці недастала. Такого неакрэсленага, але патрэбнага-патрэбнага. Не было таго, да чых шырокіх грудзей можна прытуліцца ў часе няўдачы або нягоды: апіраючыся на чыю руку, лягчы і ў жыцці крочыць. Мог быць такім Сяргей, але-ж дзесьці ёсць Пётра, бацька яе Паўліка...

Палахлівай птушкай білася сэрца ў Каці, калі яна пераступала парог суда. Урэшце, пасля доўгай разлукі яна ўбачыць таго, хто хоць і нямае гора прынёс, але каго яна так шчыра кахала...

...Не ўсё памятае Каця, што гаварыў Пётра на судзе. Ён нават не падняў вачэй, не глянуў на яе, не спытаў пра сына. Плёў нешта пра пачуцці, пра няўменне стварыць сямейны ўтулак... пра адукацыю. Калі-ж спыталі судзі яе, то Каця доўга не магла сабрацца з сіламі. Нарэшце, з густога месіва розных супярэчлівых думак выбілася дужае рашэнне: дарэмна яна спадзявалася, дарэмна хавала лепшае ў сваім сэрцы гэтаму чалавеку. І цвёрда сказала, што не жадае яна жыць з гэтым чалавекам.

Так і суд рашыў, што прымірыць нельга...

Варочалася дадому ўжо з агнямі. Усю дарогу сціскаў грудзі балючы непакой: «Паўлік, сыночак мілы, як ты там адзін сядзіш у пустой цёмнай хаце?»

Каця, як магла, паскорыла хаду. Вось і першыя хаты вёскі. Яшчэ здалёк убачыла: у вокнах яе хаты свеціцца агонь. «З кім-жа ён там?»

Ціхенька, з трывогай, узышла на парог, намацала клямку ў цёмных сенцы і бясшумна адчыніла дзверы ў хату.

Сяргей сядзеў за сталом спіной да дзвярэй і майстраваў з дрэва Паўліку нейкую цацку. Паўлік, перавесіўшыся цераз табурэтку, прымасціўся поруч і не зводзіў вачэй з сяргеевых рук.

Першым адчуў яе прысутнасць у хаце і павярнуў галаву Сяргей. Не выпускаючы цацкі з рук, ён узняўся з крэсла, зрабіў крок насустрач Каці.

— Мужчыны вы мае дарагія! — адчуваючы, як звалілася раптам з плеч цяжкая гара, ціха ўсклікнула Каця.

— Мама, глядзі, якую лодку зрабіў мне дзядзька Сяргей! — кінуўся да яе Паўлік.

— Бачу, усё бачу, сыночак... — падхапіла яго на рукі Каця і пайшла да Сяргея.

„Полярная звезда“

(Да стагоддзя з дня выхаду першага нумара)

У сакавіку 1855 года нечакана памёр рускі цар-дэспат Нікалай I. Гэтая вестка прынесла шмат радасці ўсім, хто шчыра ненавідзеў самадзяржаўе, у тым ліку ваяцкаму рэвалюцыянеру-дэмакрату А. І. Герцэну, які ў той час жыў у выгнанні ў Лондане. З нумарам англійскага «Таймса», які надрукаваў тэлеграму з Расіі, абрадаваны Герцэн кінуты ў суседні пакой, да родных і сяброў, падняў усіх на ногі: «Я, — расказвае Герцэн, — шукаў дзяцей, хатніх, каб паведаміць ім вялікую навіну, і са слязьмі шчырай радасці на вачах падаў ім газету... Некалькі год звалілася ў мяне з плеч дадоў, я гэта адчуваў».

Смерць некалі страшэннага і жорсткага «тырана ў батфортах» акрыліла Герцэна надзеяй на магчымасць і непазбежнасць карэнных пераменаў унутранай палітыцы расійскага царызма, барацьбе з якім аддалі сваё жыццё лепшыя сыны нашай радзімы. Герцэн задумаў выданне ў Лондане бесцэнзурнага часопіса для чытачоў у Расіі. Праз некалькі месяцаў, 25-га ліпеня 1855 года, у дзень дваццаць дзевятай гадавіны з дня пакарання царом пяці адважных рэвалюцыянераў-дзекабрыстаў, вышаў з друку першы нумар герцэнаўскага альманаха «Полярная звезда».

Гэтую назву Герцэн запазычыў у альманаха дзекабрыстаў, які выдаваўся К. Рылевым і А. Бестужевым у 1823—1825 гг. Дзекабрысцкая «Полярная звезда» была разгромлена, яна, як выразіўся Герцэн, «скрылася за хмарами нікалаеўскага панавання»; цяпер-жа, калі цёмныя хмары рэакцыі са смерцю цара крыху рассяліся, на гарызонце

грамадска-палітычнага жыцця зноў з'явілася «Полярная звезда» — дзецішча Герцэна. На тытульным лісце новага альманаха выразна вырысаваліся профілі пакараных дзекабрыстаў, а ў якасці эпіграфа былі ўзяты ўрачыстыя словы з «Вакхической песни» бессмяротнага Пушкіна: «Да здравствует разум!». Гэтым падкрэслівалася пераемнасць рэвалюцыйных ідэй і вызваленчай барацьбы двух пакаленняў рускіх рэвалюцыянераў. «Полярная звезда» Герцэна, паводле слоў В. І. Леніна, узняла традыцыю дзекабрызма, развіла і паглыбіла яе.

Палітычная праграма, якую высунула і настойліва адстойвала «Полярная звезда», была выразнай і метаімаклівай. Як указваў Ленін, у эпоху, калі жыў Герцэн, усе асноўныя грамадскія пытанні ў Расіі звязліся да барацьбы з прыгонным правам і яго рэшткамі. Неабходна, гаварыў Герцэн, хутчэй змыць з Расіі «ганебную пляму прыгоннага становішча», перадаць зямлю ў рукі сялян, выратаваць народныя масы ад непасільных урадавых падаткаў.

Царскі ўрад, напалоханы дзейнасцю «лонданскіх агітатараў», прымаў усялякія меры супроць пранікнення ў Расію перыядычных выданняў Герцэна.

Але намаганні ўлад былі дарэмныя. Кніжкі «Полярной звезды» пранікалі ў самыя аддаленыя куткі краіны. Некаторыя артыкулы з яе перапісваліся ад рукі і размнажаліся ў сотнях новых экзэмпляраў. Факт велізарнай папулярнасці герцэнаўскай «Полярнай звезды» засведчыў дзекабрыст І. Якушкін. Ён пісаў, што альманах Герцэна з прагнай цікавасцю чытаюць у Сібіры і іншых месцах ссылкі.

У 1862 годзе, калі ў краіне ўзмацнілася палітычная рэакцыя, выданне «Полярной звезды» было спынена. К гэтаму часу Герцэн выпусціў сем кніжак альманаха. Апошняя, восьмая кніжка, з'явілася праз некалькі год, у 1869 годзе.

Выданнем «Полярной звезды» і «Колокола» Герцэн унёс неацанімы ўклад у развіццё прагрэсіўнай грамадскай думкі ў Расіі і за рубяжом, у гісторыю рускага вызваленчага руху, у гісторыю рускага рэвалюцыйна-дэмакратычнага друку. Мужны рэвалюцыянер, палымяны патрыёт, вялікі мысліцель, выдатны публіцыст і самабытны рускі пісьменнік, Герцэн, паводле слоў В. І. Леніна, «першы ўзняў вялікі сцяг барацьбы шляхам звяроту да мас з вольным рускім словам».

Ф. КУЛЯШОУ

ЯН ГУС

540 год назад, 6 ліпеня 1415 года, на адной з невялікіх плошчаў нямецкага горада Канстанцы было многалюдна. Сярод плошчы стаяў высокі слуп, ля падножжа яго ляжалі складзеныя штабелем дровы. Афіцыйныя ўлады абвясцілі, што ў гэты дзень тут будзе спалены жыўцом «нераскаяны ерэтык» Ян Гус. Прыціхшы натоўп чакаў, калі з'явіцца асуджаны. Неўзабаве яго прывёў канвой. Худы, змардаваны, але з горда ўзнятай галавой, узышоў ён на касцёр. У апошнюю хвіліну, калі да дроў падносілі агонь, прысутны пры пакаранні імперскі чын яшчэ раз паспрабаваў прымусіць сваю ахвяру адрачыся. Але асуджаны адказаў: «Як я пасмею глядзець у вочы народу,

калі па маёй віне пахіснуцца яго спрадвечны перакананні? Ніколі! Выратаванне столькіх душ народа для мяне даражэй за маё тленнае цела!» Па знаку чына касцёр запалілі. Хутка полымя ахапіла дровы, слуп і прывязанага да яго чалавека.

Так скончыў сваё слаўнае жыццё вялікі сын чэшскага народа, нацыянальны герой Чэхіі Ян Гус, з імем якога звязаны цэлы перыяд у гісторыі барацьбы чэхай за свабоду і нацыянальную незалежнасць, у гісторыі развіцця чэшскай культуры.

Ян Гус — сын селяніна — нарадзіўся ў 1369 г. у Поўднёвай Чэхіі. З цяжкасцямі паступіўшы ў Празскі ўніверсітэт, ён хутка паказаў вялікія здольнасці да навукі. Пасля заканчэння ўніверсітэта ён быў пакінуты там у якасці выкладчыка. Неўзабаве яго прызначалі дэканам, а потым і рэктарам ўніверсітэта. Адначасова яму прысвойвалі чын свяшчэнніка і прадастаўлялі месца прапаведніка пры Віфлеемскай капліцы ў Празе, дзе ён і пачынае сваю прапаведніцкую дзейнасць.

У сваіх пропаведзях, якія ён, насуперак рымскім традыцыям, што патрабавалі прапаведваць на лацінскай мове, чытаў па-чэшску, Гус гнеўна асуджае сквапнасць і прадажнасць каталіцкага духавенства, рашуча выступала супроць гандлю індугенцыямі (своеасаблівымі пасведчаннямі аб адпушчэнні грахоў), які набыў к таму часу самы цынічны характар, выступае супроць буйнай царкоўнай уласнасці.

Зразумела, што рымская каталіцкая царква і нямецкія феадалы павялі супроць Гуса і яго прыхільнікаў шалёную барацьбу. Рымскі папа двойчы адлучаў яго ад царквы.

У снежні 1412 г. па загаду караля Гус пакінуў Прагу і пасяліўся ў Поўднёвай Чэхіі. Тут ён прапаведваў сярод сялян, перакладаў біблію на чэшскую мову і займаўся стварэннем чэшскага правапісу, які ў асноўным захаваўся і да нашага часу.

Нягледзячы на праследаванні і высылку Гуса, погляды яго пашыраліся не толькі ў Чэхіі, але і ў іншых краінах. Так, яго сябра і паслядоўнік Іеронім Празскі, якога пазней таксама напаткаў лёс Гуса, падарожнічаў па гарэдах Польшчы і княстве Літоўскім, распаўсюджваючы ідэі Гуса, ідэі чэшскай рэфармацыі. Быў ён і ў Віцебску і ў Пскове. Усюды яго выступленні выклікалі вялікі ўздых сярод насельніцтва.

У 1414 г. каталіцкая царква склікала спецыяльны сабор у Канстанцы. Галоўнай задачай сабора была барацьба з «чэшскай ерассю», як гаварылі рымскія царкоўнікі. На сабор быў выкліканы і Ян Гус. Нягледзячы на папярэджанні сяброў аб небяспечнасці падарожжа, Гус выехаў у Канстанцу. Праз некалькі дзён яго арыштавалі і кінуты ў турму. Нямецкі імператар Сігізмунд, які абяцаў гарантаваць Гусу бяспеку, нічога не зрабіў, каб вызваліць яго. Гусу было прад'яўлена фальсіфікаванае абвінавачанне. Судовы працэс вёўся незаконна, і хутка Гус, які адмовіўся публічна адрачыся ад сваіх поглядаў, быў асуджаны як «персанальны ерэтык» і 6 ліпеня 1415 г. жыўцом спалены на вогнішчы.

Смерць Гуса выклікала сапраўдную буру народнага гнева. У Празе выбухла паўстанне. Яно паклала пачатак так званым гусісцкім войнам, якія доўгі час узрушалі феадальны парадак і адыгралі выключную ролю ў гісторыі нацыянальна-вызваленчай барацьбы чэшскага народа.

Н. ІГНАТАУ

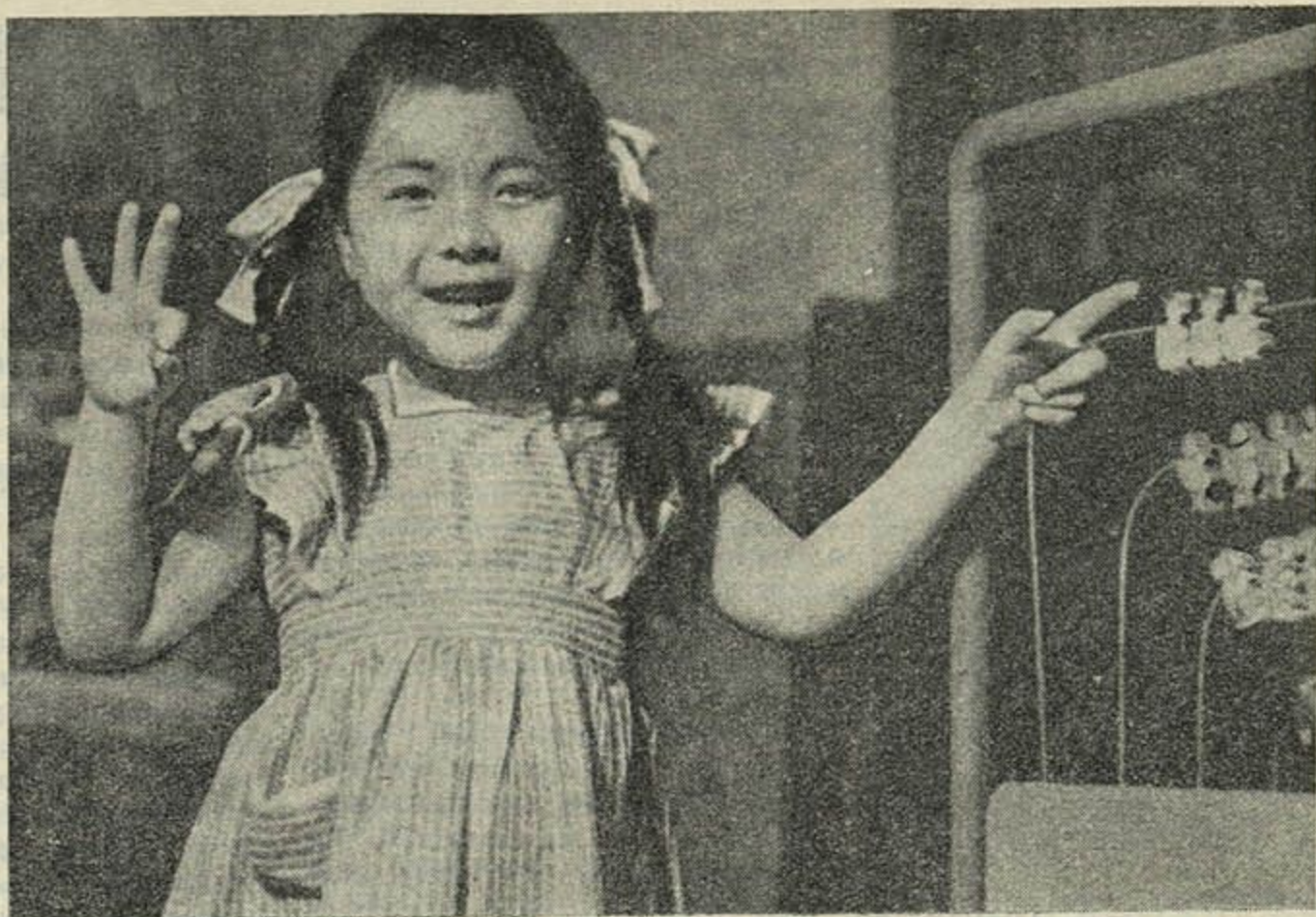
Студэнтка БДУ імя Леніна Р. Ляховіч просіць расказаць аб сучасных шлюбна-сямейных адносінах у Кітаі. Задавальняем просьбу.

Дэмакратызацыя шлюбна-сямейных адносін у Кітайскай Народнай Рэспубліцы

У МАІ гэтага года кітайскі народ адзначаў пяцігоддзе з дня ўвядзення ў краіне новага закона аб шлюбе. Бясспраўным і прыгнечаным было становішча жанчыны ў старым гамінданаўскім Кітаі. Нараджэнне дзяўчынкі лічылася няшчасцем для сям'і. У радзе раёнаў існаваў варварскі звычай, які дазваляў забойства нованароджанай дзяўчынкі. Жанчына не магла свабодна распараджацца сваім лёсам. Пытанне аб шлюбе вырашалася галавой сям'і галоўным чынам з улікам маёмасных інтарэсаў. Муж і жонка нярэдка нават не ведалі адзін другога да вяселля. Малалетніх дзяўчынак аддавалі ў якасці нявест у сям'ю будучага мужа, дарослых жанчын прымушалі да ўступлення ў шлюб з падлеткамі. Паводле сведчання вядомага кітайскага пісьменніка Чжао Шу-лі заручыны з 7—8-гадовымі дзяўчынкамі былі такой-жа звычайнай з'явай, як шлюб дарослай жанчыны з 10—15-гадовым падлеткам (Чжао Шу-лі «Жаніцтва маленькага Эр Хэя», «Рэгістрацыя шлюбу» і інш.).

Здрада мужу лічылася найцяжэйшым крымінальным злачынствам. Для мужчын-жа, асабліва са старой феадальнай знаці, фактычна дазвалялася многажонства. Развод па жаданню жанчыны амаль не дапускаўся. Нават смерць мужа не давала ёй права на ўступленне ў новы шлюб. Такі-ж дэспатычны, феадальны характар насілі адносіны бацькоў і дзяцей.

Простыя людзі Кітая здаўна імкнуліся да вольнага шлюбу і шчаслівага сямейнага жыцця. Але толькі звяржэнне антынароднага гамінданаўскага рэжыму стварыла неабходныя ўмовы для правядзення сапраўды дэмакратычных пераўтварэнняў у краіне, у тым ліку і ў галіне шлюбна-сямейных адносін. Агульная праграма, прынятая Народным палітычным кансультаўным Саветам Кітая хутка пасля ўтварэння КНР, замацавала роўнапраўе мужчыны і жанчыны ва ўсіх галінах эканамічнага, палітычнага і культурнага жыцця. Праграма ўвядла свабоду шлюбу як для мужчын, так і для жанчын. Гэтае палажэнне атрымала далейшае развіццё і канкрэтызацыю ў законе аб шлюбе, які ўступіў у сілу з 1 мая 1950 г. У арт. 1 закона гаворыцца: «Уводзіцца ў дзеянне новая дэмакратычная сістэма шлюбу, заснаваная на вольным выбары ўступаючых у шлюб, аднашлюбнасць, роўных правах мужчын і жанчын і ахове інтарэсаў жанчын і дзяцей» (КНР, законы і пастановы).

Дзяўчынка з дзіцячага сада горада Чунціна вучыцца лічыць.

Вядома, што раннія шлюбы шкодна адбіваюцца на здароўі няпоўналетніх мужа і жонкі (асабліва жанчыны) і дзяцей. Улічваючы гэта, закон устанавіў 18-гадовы шлюбны ўзрост для жанчыны і 20-гадовы для мужчыны. Забараняюцца шлюбы з блізкімі роднымі, а таксама з асобамі, якія хварэюць некаторымі цяжкімі хваробамі і не могуць мець дзяцей. Адмяняецца стары звычай прыёму ў сям'ю дзяўчынак у якасці нявест для сыноў, дазваляецца ўдовам уступаць у новы шлюб. Адносіны бацькоў і дзяцей, згодна закону, павінны будавацца на ўзаемнай павазе і падтрымцы. Права пазашлюбных дзяцей цалкам прыроўнены да правоў дзяцей, якія нарадзіліся ў законным шлюбе. Забойства нованароджаных праследуецца як найцяжэйшае крымінальнае злачынства. Змагаючыся за стварэнне сапраўды трывалай сям'і, заснаванай на ўзаемным пачуцці мужа і жонкі, закон устанавіў дэмакратычны парадак растаржэння шлюбу. Ва ўмовах барацьбы за стварэнне новай сям'і адсутнасць свабоды разводу азначала-б, паводле слоў В. І. Леніна, «...звышпрыцясненне прыгнечанага полу, жанчыны, — хоць зусім не цяжка скеміць, што прызнанне свабоды пакідання мужоў не ёсць запрашэнне ўсім жонкам пакідаць».

Шлюб скасоўваецца ў народным судзе па заяве зацікаўленых мужа і жонкі. Суд можа прымірыць бакі, але не можа адмовіць у разводзе пры адсутнасці прымірэння. У выпадку ўзаемнай згоды мужа і жонкі на развод звароту да суда не патрабуецца — развод афармляецца непасрэдна ў раённым народным урадзе. Раённы ўрад, як і суд, абавязаны прыняць усе меры для прымірэння мужа і жонкі. Муж не мае права патрабаваць разводу з цяжарнай жонкай аж да нараджэння дзіцяці. Скасаванне шлюбу з мужам, які знаходзіцца ў арміі, патрабуе яго згоды. Развод

не вызваляе бацькоў ад уплаты аліменту на ўтрыманне дзяцей. У пэўных выпадках права на ўтрыманне мае таксама і разведзеная асоба. Гэтая норма ў першую чаргу абараняе інтарэсы разведзенай жонкі.

Новы закон аб шлюбе сустрэў гарачае ўхваленне і падтрымку ва ўсіх перадавых людзей Кітая. Ужо ў першыя гады пасля выдання закона вялікая колькасць шлюбаў была заключана на новай дэмакратычнай аснове. Вядомы нават выпадкі ўступлення ў шлюб па новаму закону служыцеляў культы. Спачатку пасля выдання закона павялічвалася колькасць разводаў. Гэта немінучы і законамерны вынік барацьбы за разбурэнне старой феадальнай сям'і. Улічваючы, што новы закон накіраваны супроць спрадвечу ўсталяваных адносін і перажыткаў у сям'і, ЦК Компартыі Кітая і Цэнтральны народны ўрад патрабавалі самых сур'ёзных і ўдумлівых адносін да правядзення яго ў жыццё.

У першай палове 1954 г. Компартыя і ўрад разгарнулі і ўзначалілі ўсенародную кампанію за правядзенне ў жыццё закона аб шлюбе і прапаганду яго сярод насельніцтва. Каля 300 тысяч прапагандыстаў было прыцягнута да ўдзелу ў гэтым масавым руху. Велізарная роля ў справе прапаганды новых дэмакратычных прынцыпаў адводзіцца такім сродкам масавай агітацыі як друк, радыё, кіно, тэатр. Актыўны ўдзел у барацьбе за новую сям'ю і новыя адносіны ў сям'і прымаюць кітайскія жанчыны. Асноўныя дэмакратычныя прынцыпы шлюбна-сямейных адносін у Кітаі атрымалі канчатковае замацаванне ў Канстытуцыі КНР, прынятай 20 верасня 1954 года першай сесіяй Усекітайскага сходу народных прадстаўнікоў першага склікання.

В. ВАЛАЖАНІН,
кандыдат юрыдычных навук.

Навучыце дзіця накрываць на стол

Удзел дзіцяці ў хатняй гаспадарцы выходзіць ў ім уважлівыя і клопатлівыя адносіны да навакольных, дысцыплінаванасць, акуратнасць і прывівае карысныя бытавыя навукі.

Адным з хатніх абавязкаў, выкананне якога ва многіх сем'ях даручаюць дзецям школьнага ўзросту, з'яўляецца сервіроўка стала. Яна не патрабуе вялікай затраты часу, прывучае дзіця да парадку, ахайнасці, развівае эстэтычнае пачуццё і густ. Акуратна накрыты стол выклікае добры апетыт і пачуццё прыемнасці.

Калі дзіця дапамагала дарослым накрываць на стол або рабіла гэта самастойна, яно, седзячы за сталом, звычайна само стараецца трымаць сябе як мага лепш, каб не парушаць толькі што створаны ім-жа парадок на stole.

Як-жа трэба накрываць стол і навучыць гэтаму дзіця школьнага ўзросту? Такое пытанне цікавіць маладых, недастаткова спрактыкаваных бацькоў. Перш за ўсё пакажыце дзіцяці, як расцяляць сурвэту. Расцяляць сурвэту трэба такім чынам, каб яе загладжаная складка знаходзілася на сярэдзіне стала.

Затым расставіць талеркі. Бліжэй да цэнтра стала паставіць хлебніцу або талерку з тонкімі лустачкамі беллага і чорнага хлеба. Побач з хлебніцай — судок з соллю, перцам, гарчыцай, воцатам. Да гарчыцы і салонкі пакласці маленькія лыжачкі або лапатачкі.

Калі да абеду падаюцца закускі, іх таксама расставіць у цэнтры стала. Бляшанкі з кансервамі ставіць на талерачкі і на іх-жа класці відэлец да рыбных кансерваў і лыжачку да гароднін-ных.

Для кожнага з абедуючых належыць ставіць адну вялікую мелкую талерку, а на гэтую талерку — маленькую закусачную. Калі к абеду падаюцца піражкі, то злева ад вялікай талеркі паставіць яшчэ і піражковую невялікую талерачку. На гэтую-ж талерачку можна класці лустачку хлеба.

Справа ад вялікай талеркі класці нож — вострым бокам да талеркі, — і лыжку. Злева ад талеркі — відэлец. Лыжкі і відэльцы павінны ляжаць увагнутым бокам уверх. Такое размяшчэнне гэтых прыбораў зручна таму, што нож і лыжку заўсёды трымаюць правай рукой, а відэлец — часцей за ўсё левай.

Наогул накрываць на стол трэба так, каб нікому не даводзілася рабіць лішніх рухаў.

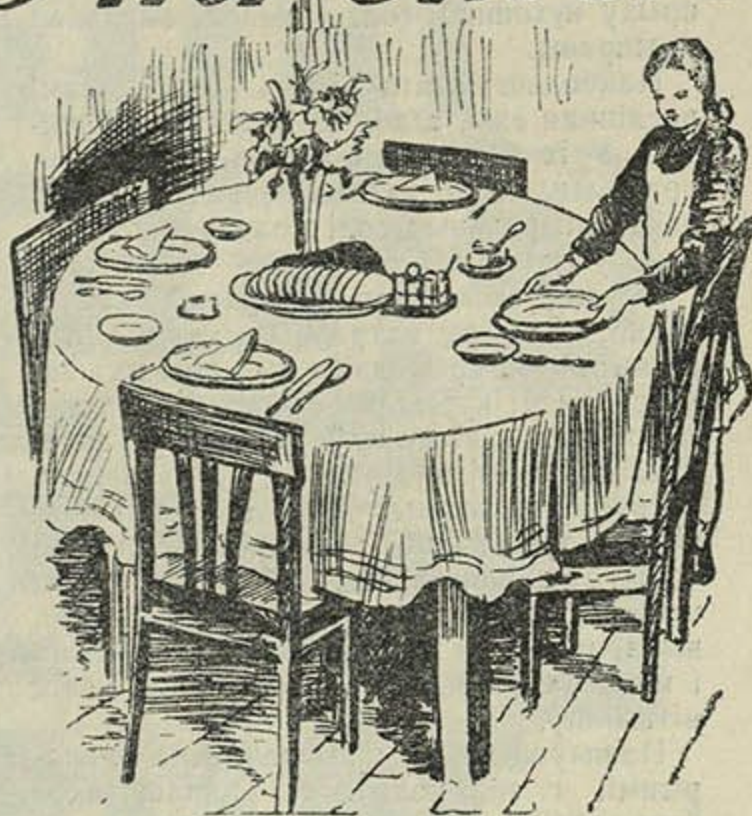
Паверх закусачнай талеркі класці сурвэтку. Вельмі зручны гатовыя папярковыя сурвэткі.

Калі к абеду падаецца фруктовая або мінеральная вада, то для яе перад кожнай вялікай талеркай трэба паставіць бакал або шклянку.

Пасля закусак падаюць суп, загадзя прыбраўшы са стала скарыстаныя закусачныя талеркі.

Да міскі падаюць вялікую супавую лыжку.

У склад харчовага рацыёна дарослага чалавека супы ўваходзяць штодзённа ў колькасці 450—500 г. Гэта значыць, што ў звычайную глыбокую талерку суп павінен быць наліты да першага борціка (2,5 шклянкі). Калі хто-небудзь хоча пабольш супу, лепш наліць яшчэ раз, чым напайняць талерку да краёў з рызыкай разліць суп на сурвэту.

Пасля супу са стала прыбраць глыбокія талеркі і лыжкі і паставіць на сярэдзіну стала блюда з другім. Другое блюдо або гаспадыня, або самі абедуючыя накладваюць на мелкія талеркі. Да блюда з другім падаваць адну агульную лыжку або спецыяльны вялікі відэлец.

Перад падачай к сталу кампоту, марожанага, кісялю са стала зняць усю пасуду, прыбраць усе прыборы, судкі, салонкі, хлебніцу і старанна змесці ўсе крошкі.

Салодкія стравы, такія як кісялі, кампоты, марожанае, крэмы і да т. п. падаваць у спецыяльных вазачках, пастаўленых на сподачкі. На сподачку павінна ляжаць чайная лыжка.

Калі на трэцяе блюда — фрукты, то рэкамендуецца для кожнага з абедуючых падаць талерачку, нож і відэлец.

ПАРАДЫ ЎРАЧА

ЯК ПРАВІЛЬНА ХАРЧАВАЦЦА

Правільнае харчаванне адыгрывае вялікую ролю ў захаванні здароўя і працаздольнасці чалавека, папярэджвае рад вострых і хранічных захворванняў.

Ежа, якая прымаецца чалавекам, пры згаранні ў арганізме ўтварае цяпло, падтрымлівае пастаянную тэмпературу цела і ператвараецца ў рознастайную энергію, якая праяўляецца ў рабоце ўнутраных органаў, мышцаў і нервовай сістэмы.

У нармальных умовах цела дарослага чалавека звычайна мае пастаянную вагу. Пры ўзмоцненай рабоце арганізм атрымлівае дадатковую энергію ў большай колькасці ежы. Аднак калі чалавек з'ядае больш, чым яму патрэбна, арганізм не засвойвае лішняй яды. Пераданне, асабліва ў пажылым веку, — вельмі шкодная звычка.

Для роўнавагі арганізма неабходны дзве ўмовы: 1) чалавек павінен есці столькі, колькі патрэбна для падтрымання жыццядзейнасці; 2) яда павінна быць поўнаценнай у сэнсе суадносін бялкоў,

тлушчаў і вугляводаў, а таксама вады, мінеральных солей і вітамінаў.

Бялкі — галоўная састаўная частка ўсякага жывога арганізма, з іх утвараецца 85% усіх цвёрдых частак цела (шкілета). Бялкі патрэбны для харчавання мозгу, нервовай сістэмы.

Сутачны мінімум дарослага чалавека 80—120 грамаў бялкоў. Найбольш поўнаценныя бялкі — малочны, яечны, з печані і почак. На другім месцы стаяць бялкі з мяса і рыбы. Затым раслінныя бялкі — рыс, бульба, хлеб і крупы. Арганізм, пазбаўлены гэтага мінімуму, выдаткоўвае ўласныя бялковыя запасы, што з'яўляецца для яго вялікай стратай.

Лепшай трэба лічыць яду з аднолькавай колькасці жывёльных і раслінных бялкоў. Галоўнымі крыніцамі цеплавой энергіі з'яўляюцца тлушчы. Тлустая яда дае найбольшае адчуванне насычэння. У суткі чалавеку патрэбна 60—90 г тлушчаў. Пры вялікіх халадах, цяжкай фізічнай рабоце, пры неабходнасці ўзмоцненага харчавання хворых патрэба ў тлушчах узрасце да 120—150 г.

Важнае значэнне ў рацыёне чалавека маюць вугляводы, галоўнымі крыніцамі якіх з'яўляецца гародніна, буракі, бульба, фрукты, малако, цукар, мёд.

Вугляводы служаць крыніцай цеплавой энергіі. Пры багатым кармленні вугляводамі арганізм эканоміць свае бялкі. Вугляводы часткова ператвараюцца ў тлушч, што садзейнічае накапленню вагі. Яны з'яўляюцца смакавым фактарам, крыніцамі вітамінаў, асабліва В і С. Даросламу чалавеку патрэбна 400—500 г вугляводаў у суткі, пры ўзмоцненай фізічнай рабоце 600—700 г.

Абавязковай умовай нармальнай жыццядзейнасці з'яўляецца насычанасць клетак вадой. Вада складае 2/3 вагі цела. Сутачная патрэба здаровага чалавека ў вадзе — каля трох літраў, з іх 1/5 арганізм атрымлівае ў выглядзе харчавання, у якім да 40% вады, а 1/5 утвараецца ў выніку акісляльных працэсаў.

Пры недахопе вады парушаюцца стрававальныя функцыі арганізма, абязводжваюцца тканкі, і чалавек адчувае па-

кутлівую смагу, якая пераносіцца цяжэй, чым голад і хутчэй вядзе да знесілення.

Сутачная патрэба арганізма ў кухоннай солі 6—8 г. Паколькі кухонная соль знаходзіцца ў малаце, мясе і хлебе, то пры змяшанай ежы чалавеку патрэбна крыху кухоннай солі ў якасці смакавай прыправы.

Найбольш багата мінеральнымі солямі раслінная ежа, асабліва зяленіва і фрукты. У іх знаходзіцца ўсе патрэбныя арганізму солі, за выключэннем кухоннай. Мінеральныя солі ўваходзяць часткова ў склад клетак.

Акрамя асноўных прадуктаў харчавання, чалавеку патрэбны вітаміны. Адсутнасць іх прыводзіць да розных захворванняў: курынай слепаты, рахіту і інш. Частка вітамінаў трапляе ў арганізм з такімі прадуктамі, як зяленіва, вострыя, дрожджы. Вітаміны знікаюць пры няправільнай апрацоўцы прадуктаў. Так, напрыклад, доўга гатаванне малака, салёнае масла, ачышчаны рыс, вывараная або кансервавана гародніна і мяса пазбаўлены большай часткі сваіх вітамінаў.

Пажыўнасць ежы вызначаецца калорыямі, г. зн. колькасцю цяпла, якое ўтвараецца ў арганізме чалавека пры згаранні (акісленні) ежы. Адна калорыя (малая) роўна колькасці цяпла, неабходнага для нагрывання аднаго грама вады на адзін градус.

Адзін грам вуглявода, таксама як і адзін грам бялка, даюць па 4,1 калорыі. Адзін грам тлушчаў дае 9,3 калорыі.

Вылічана, што дарослы чалавек сярэдняга росту і вагі пры сярэдняй рэчывавай нагрузцы павінен спажываць у суткі каля 3 тысяч калорый, або 40 калорый на адзін кілограм вагі.

Пры рабоце, пераважна мышачнай, патрабуецца ежа з больш высокай каларыйнасцю (мяса, хлеб, тлушчы). Пры разумовай працы, акрамя бялковай ежы, вельмі важны прыём мінеральных солей і вітамінаў для запаўнення затрат нервовай сістэмы і залоз унутранай секрэцыі.

Рацыянальны сутачны стол пры 3 тысяч калорыях у асноўным павінен складацца з наступных прадуктаў: мяса або рыбы 150—200 грамаў, хлеба чорнага — 250—300 грамаў, хлеба белага — 200 грамаў, масла слівачнага — 40—50 грамаў, масла расліннага — 5 грамаў, цукру — 50—70 грамаў, гародніны — 200 грамаў, малака — 250 грамаў, бульбы — 500 грамаў, круп — 40 грамаў.

Звычайна чалавек есць тры разы ў суткі, але многія людзі з нахільнасцю да паўнаты карыстаюцца двухразовым харчаваннем.

Робатамі савецкіх вучоных навукова даказана, што самае мэтазгоднае для чалавека чатырохразовае харчаванне з прамежкамі праз кожныя 4 гадзіны.

Для здаровага чалавека рэкамендуецца рэжым чатырохразовага і як мінімум трохразовага харчавання і катэгарычна адхіляецца двухразовае харчаванне.

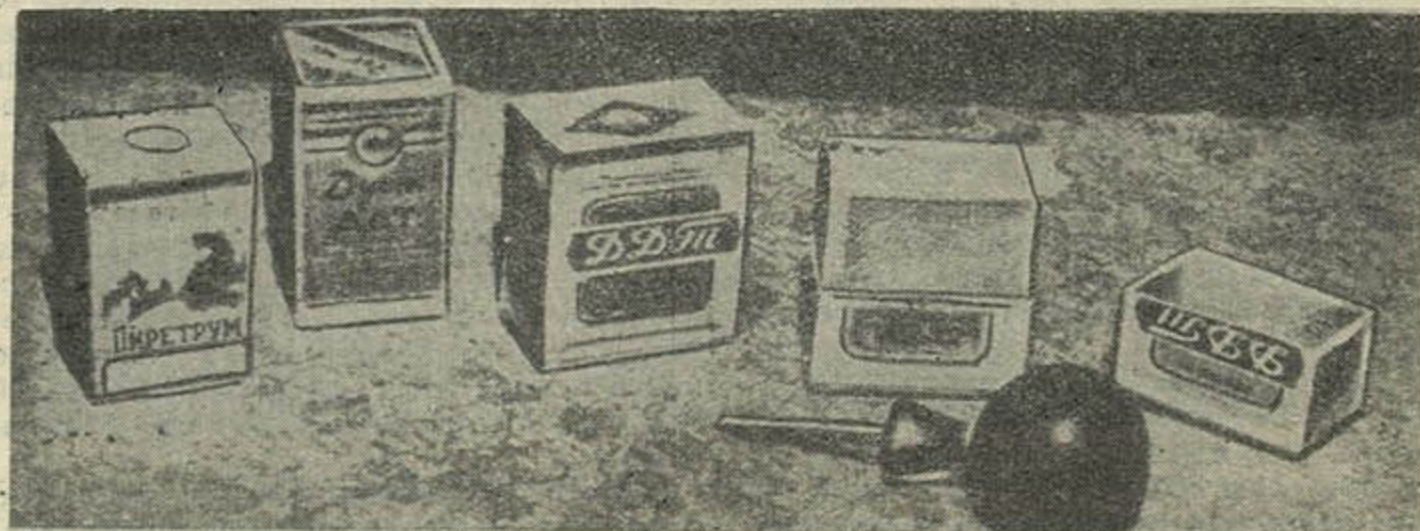
Снеданне дае зарадку арганізму для працоўнага дня. Пры выхадзе на работу нашча працаздольнасць значна ніжэй, чым пасля снедання.

Некаторыя рабочыя і служачыя, выпіўшы нашча шклянку чаю або кофе, наедаюцца ў час абедзеннага перапынку, што шкодна для арганізма.

Як паказваюць доследы, вялікі прыём ежы (звыш 1000 калорый) выклікаюць у першую гадзіну пасля абеду

санлівы стан, паніжэнне працаздольнасці, зніжэнне ўвагі, павышэнне тэмпературы цела.

Вырашана таксама і пытанне аб вячэры. Невялікія порцыі яды, прынятай за 1—2 гадзіны перад сном, выклікаюць больш спакойны і здаровы сон, чым яда, прынятая ў вялікай колькасці. Пры чатырохразовым харчаванні чацвёрты прыём ежы павінен быць за гадзіну-дзве да сну з тым, каб перапынак да ранішняга снедання не перавышаў 10 гадзін.

Барацьба са шкоднымі насякомымі

Ад з'яўлення шкодных насякомых лепш за ўсё засцерагае чыстата ў жылым памяшканні і на кухні, чыстата пасцелі, цела, бялізны і верхняга адзення.

Тараканы жывяцца крошчэкамі хлеба і рэшткамі ежы, якія яны знаходзяць на падлозе, на бруднай пасудзе, у смяцёвым вядры. Поўзаючы па рознага роду адкідах, а таксама па прадуктах і пасудзе, тараканы забрудняюць ежу і могуць занесці туды мікробы, якія выклікаюць захворванні, і яйкі глістоў. Каб пазбавіцца ад тараканаў, не трэба пакідаць нанач рэшткі ежы, брудную пасуду, няшчыльна прыкрытае смяцёвае вядро. Харчовыя прадукты і піццёвую ваду трэба захоўваць так, каб яны былі недаступны для тараканаў. Неабходна старанна замазаць усе шчыліны ў сцёнах, на падлозе і каля печы, дзе тараканы могуць схаватца днём.

У месцах, дзе скапляецца шмат тараканаў, нанач трэба раскідаць кавалкі хлеба, змяшаўшы іх з атрутным для тараканаў парашком здробленай буры (буру трэба папярэдне пракаліць на пательні) або прапітаўшы хлеб раствором борнай кіслаты (1 чайная лыжка на шклянку вады). Атрутаную прыманку кладуць некалькі начэй запар, а раніцай прыбіраюць. Месцы, дзе гняздуць тараканы, трэба таксама абварваць варам.

Блохі адкладваюць свае яечкі ў сухім смецці, якое скапляецца ў шчылінах падлогі, у пыле пад ложкамі, пад шафай. Стараннае прыбіранне, штотыднёвае мыццё падлогі цёплай вадой з дадаткам карасіны (4 сталовыя лыжкі на вядро) і замазванне шчылін — лепшы сродак пазбавіцца блох. Летам карысна накідаць на падлогу свежага палыну.

Клапоў знішчаюць гарачай парай або крутым варам. Варам абварваюць ложка, матрац і ўсе шчыліны ў сцяне, каля якой стаіць ложка. Гэта трэба рабіць кожны тыдзень да таго часу, пакуль клопы не будуць цалкам знішчаны. Шчыліны і невялікія паглыбленні ў сцянах (напрыклад, там, дзе быў убіты цвік) трэба замазаць мылам або сталавым клеем.

Для працуючых на начных зменах рэжым харчавання наступны:

Першае снеданне пасля работы не павінна быць сытным, каб забяспечыць спакойны сон і адпачынак. Пасля сну — сытны абед, перад адыходам на работу — вячэра і ў начны час, пры перапынку ў рабоце, лёгкая закуска, якая запіваецца салодкім чаем.

Харчовы рацыён для хворага чалавека ў кожным паасобным выпадку трэба ўзгадняць з лечачым урачом.

А. ЮФЕ

БЕЛАРУСКІЯ СТРАВЫ

КРАСВОРД

Склала М. Жорава

БОРШЧ БЕЛАРУСКІ

Косці ад вяндрліны 100 г, ялавічына 100 г, сасіскі 20 г, буракі 110 г, бульба 150 г, морква 25 г, пятрушка 10 г, цыбуля рэпчатая 20 г, тамат-пюрэ 25 г, сала свіное 10 г, мука пшанічная 5 г, цукар 5 г, воцат 6%-ны 5 г, смятана 15 г.

Косці ад вяндрліны вараць разам з мясам. Нашынкаваныя саломкай моркву, пятрушку, цыбулю злёжку падсмажваюць, затым дадаюць тамат-пюрэ і смажаць яшчэ 10 хвілін. У бульён кладуць нарэзаную кубікамі бульбу і, калі бульён згатуецца, закладваюць загадзя звараныя ў лупінах, ачышчаныя і нашынкаваныя саломкай буракі, злёжку абсмажаную муку і карэнні, усё вараць 10—15 хвілін, затым запраўляюць цукарам і воцатам. Падаюць з мясам, сасіскамі і смятанай.

СУП ГРЫБНЫ З ВУШКАМІ

Вушкі: грыбы белія сушаныя 20 г, цыбуля рэпчатая 20 г, масла расліннае 15 г, мука пшанічная 60 г, воцат па смаку.

З вараных грыбоў і цыбулі робяць фарш, а з адвару і 10 г мукі — пюрэпадобны суп, які запраўляюць воцатам. З рэшты мукі замешваюць прэснае крутое цеста і рыхтуюць вушкі з грыбным фаршам (падобныя да калдуноў), якія абсмажваюць з раслінным маслам і кладуць пры падачы ў суп.

ГАЛКІ РЫБНЫЯ

Судак 334 г, цыбуля рэпчатая 30 г, мука бульбяная 15 г, вада або малако 60 г.

Мякаць судака прапускаюць праз мясарубку разам з цыбуляй, дадаюць муку, соль, перац, ваду і перамешваюць.

З масы робяць клёцкі па 2—3 шт. на порцыю, якія вараць ў салёнай вадзе. Падаюць клёцкі ў халодным выглядзе з соусам або з хрэнам. Можна гатаваць гэтую страву і з іншых відаў рыбы.

БУЛЬБЯНЫЯ КРАКЕТЫ З МЯСАМ

Бульба 400 г, яйкі 1/2 шт., свініна 90 г, цыбуля рэпчатая 35 г, сала тапленое 20 г, мука пшанічная 10 г, сухары 20 г, смятана 25 г.

Сырую бульбу расціраюць на цёрцы і адкідваюць на сіта. Пасля таго, як вадкасць сцячэ, дадаюць сырыя яйкі, соль і перамешваюць. Для фаршу сырую свініну прапускаюць праз мясарубку, дадаюць соль, перац, злёжку падсмажаную цыбулю. З бульбянай масы фармуюць невялікія шарыкі, фаршыруюць іх свінінай, закатваюць у муцэ і абсмажваюць у тлушчы, затым кладуць у каструлю, паліваюць тлушчам і тушаць. Падаюць у гарачым выглядзе са смятанай.

ПІРОГ З ЯБЛЫКАМІ

Мука пшанічная 55 г, смятана 10 г, цукар-пясок 8 г, яйкі 1/10 шт., яблыкі сушаныя 5 г, дрожджы 1,5 г.

Рыхтуюць цеста і дадаюць у яго папярэдне змочаныя, дробна нарэзаныя яблыкі. Калі цеста паднімецца, яго раскладваюць на бляху і даюць расстаяцца, затым выпякаюць. Выпечаны пірог змазваюць зверху густым цукровым сіропам. Замест смятаны можна выкарыстаць кіслае малако.

Заўвага: Увесь разлік прадуктаў даецца на адну порцыю. У залежнасці ад колькасці чалавек у сям'і трэба павялічыць норму прадуктаў.

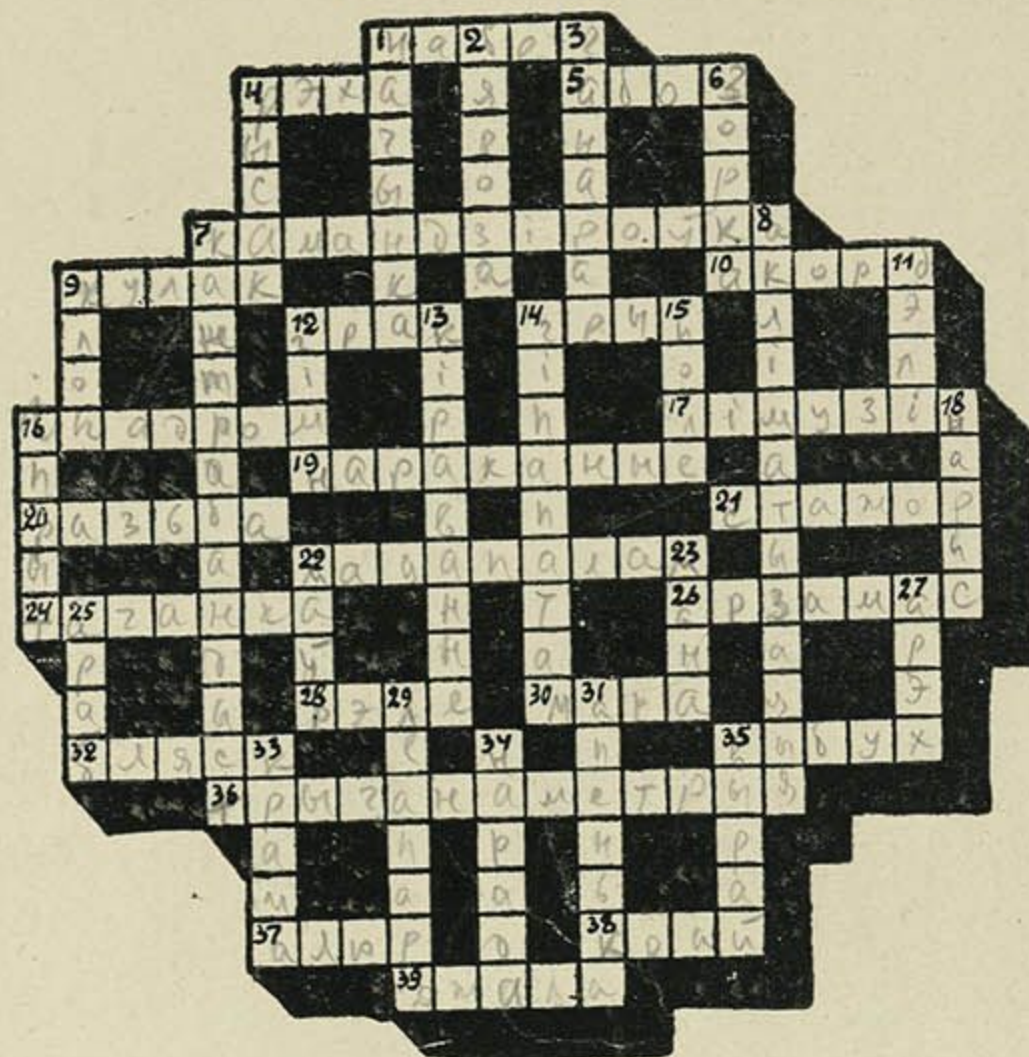
ЯК МЫЦЬ ВЫРАБЫ СА ШТУЧНАГА ШОУКУ

Вырабы са штапельнага палатна, віскознага і іншых відаў штучнага шоуку, а таксама са штучнага шоуку з баваўнянай пражай рэкамендуецца мыць у цёплым мыльным растворе з багатай пенай пры тэмпературы не больш 40° С. некалькі раз злёжку адціскаючы выраб рукамі.

Затым выраб старанна прамываецца ў цёплай чыстай вадзе і прапалоскваецца ў халоднай.

Для прыгатавання мыльнага раствору і прамыўкі пасля мыцця належыць змякчыць ваду нашатырным спіртam (1 сталовую ложку на 5 літраў вады).

Пасля таго, як з вымытага вырабу сцячэ вада, яго закатваюць для прасушкі ў чыстую прасціну або ручнік.

Па гарызанталі: 1. Наскок. 4. Водгулле. 5. Байка Крылова. 7. Службовая паездка. 9. Багацей. 10. Сугучнасць. 12. Птушка. 14. Хвароба. 16. Пляцоўка для скачак. 17. Адзін з відаў аўтамабіля. 19. Дакор. 20. Вінтавая нарэзка. 21. Практикант. 22. Тканіна. 24. Павозка з кулямётам. 26. Горад у Горкаўскай вобласці. 28. Прыстасаванне для ўключэння машыны ў электралінію. 30. Думка. 32. Зіхценне. 35. Раптоўная хімічная рэакцыя. 36. Навука. 37. Бег каня. 38. Адміністрацыйна-тэрытарыяльная адзінка. 39. Орган абароны і нападу ў пчалы.

Па вертыкалі: 1. Змесціва цукеркі. 2. Дрэва. 3. Узнагарода за працу. 4. Конь-скакун. 6. Нябеснае свяціла. 7. Чалавек, які тайна перавозіць тавары за граніцу. 8. Прывучанне раслін да новых умоў жыцця. 9. П'еса Маякоўскага. 11. Марка папярос. 12. Урачыстая песня. 13. Від сувязі слоў у сказе. 14. Жывёла цёплых краін. 15. Узараная зямля. 16. Атрутны газ. 18. Невялікі літаратурны твор. 22. Беларускі дзіцячы пісьменнік. 23. Хлусня. 25. Жыхар краін Блізкага Усходу. 27. Плод. 29. Драпежны звер. 31. Грыб. 33. Магазін. 34. Сход. 35. Месца, куды адлятаюць птушкі ўвосень.

АДКАЗ НА РЭБУС, ЗМЕШЧАНЫ ў № 6 ЧАСОПІСА:

«Тыгры магутны лікам, а народы магутны сваім адзінствам» (кітайская прыказка; у цэнтры выкарыстана эмблема III Сусветнага кангрэса профсаюзаў. Вена. 1953).

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 05036.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке.

Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 2/VI 1955 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23.

Тэлефон 2-33-03.

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 1 руб. 80 кап. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 100 000 экз. Заказ 412.

